
3 1761 06576468 0

135

Kjendsgjerningerne

i

den ved Højesterets Dom af 6te August 1873
paakjendte Justitssag

imod

L. A. F. Pio, P. J. Geleff og H. F. V. Brix.

En aktmæssig Fremstilling.

(Udgivet ved Justitsministeriets Foranstaltning.)

Kjøbenhavn.
Trykt hos J. H. Schultz.
1873.

Indholdsfortegnelse.

Den 6te August 1873 blev der af Høiesteret afsagt følgende Dom i Sagen:

Advokat Klubien

contra

1) **Louis Albert François Pio**, 2) **Poul Johansen Geleff** og 3) **Harald Frederik Valdemar Brix**

(Defensor Nellemann),

der tiltales for Forbrydelser henhørende under almindelig borgerlig Straffelovs 10de Kapitel, for Forbrydelser imod den offentlige Myndighed og Orden, i alt Fald for Overtrædelse af Lov om Omordning af Kjøbenhavns Politi m. m. af 11te Februar 1863 § 9 samt for Forbrydelser med Hensyn til Religionen, og Nr. 2 tillige for Bedrageri og for Overtrædelse af Lov om Politiet udenfor Kjøbenhavn af 4de Februar 1871 § 7.

Høiesterets Dom.

Som i den indankede Dom nærmere fremstillet, have de Tiltalte paa et den 4de Mai f. A. i den af dem bestyrede Forening afholdt Møde opfordret Foreningens Medlemmer og enhver anden Arbeider til, trods det af Kjøbenhavns Politidirecteur udstedte Forbud, at indfinde sig til det til den følgende Dag berammede Møde paa Nørrefælled samt paa en tilstrækkelig tydelig Maade givet Forsamlingen tilkjende, at Mødet i fornødent Fald skulde gjennemføres med Magt. Som i Dom-

men anført, indfandt der sig ogsaa til den bestemte Mødetid en stor Menneskemasse ved Fælleden, og en sluttet Hob paa flere tusinde Mennesker søgte at trænge derind og øvede Vold mod det Politimandskab og Militair, der bevogtede Adgangene. Da nu disse Ulovligheder efter Alt, hvad der foreligger, maae ansees bevirkede ved de Tiltaltes foranførte Opfordring til at trodse Politidirecteurens Forbud, uden at det kan komme i Betragtning, at de i Mellemtiden vare blevne anholdte, ville de under denne Deel af Sagen være at dømme efter Straffelovens § 103 1ste Stykke sammenholdt med § 52 1ste Punctum, og navnlig vil der, da de som Anstiftere af Forbrydelsen maa betragtes som Hovedmænd, være at idømme dem den for saadanne i førstnævnte Lovbestemmelse foreskrevne Straf.

Derhos maa det ved de af de Tiltalte afgivne, oftere gjentagne og med det iøvrigt Oplyste stemmende Tilstaaelser ansees beviist, at de ved den af dem drevne Agitation ikke blot have tilsigtet at udbrede visse politiske Anskuelser, men ogsaa, ved Arbeiderbefolkningens Optagelse i den af dem bestyrede Forening, søgt at organisere en Styrke, der kunde anvendes til en voldelig Kuldkastelse af den bestaaende Statsforfatning, naar det dertil beleilige Øieblik kom, hvortil der efter deres Formening kunde hengaae længere, men maaskee ogsaa kun en kortere Tid, hvad der navnlig afhang af Begivenhederne i Udlandet. For denne af de Tiltalte udviiste Virksomhed, der maa ansees som Forberedelse til Opror i ovenmeldte Øiemed, have de paadraget sig Ansvar efter Straffelovens § 85 2det Stykke jfr. §§ 45 og 46.

Endelig er Tiltalte Geleff, som i Dommen rettelig antaget, hjemfalden til Straf efter § 7 i den i samme paaberaabte Lov af 4de Februar 1871.

Med Hensyn til de andre de Tiltalte paasigtede Lovovertrædelser tiltræder Høiesteret det derom i Dommen Anførte.

Den Straf, de Tiltalte efter de ovennævnte Lovbud have forskyldt, bliver efter Omstændighederne at bestemme til Forbedringshusarbeide, for Pio i 5 Aar og for Geleff og Brix i 3 Aar for hver.

I Henseende til Actionens Omkostninger bliver den indankede Dom, forsaavidt paaanket er, at stadfæste.

Thi kjendes for Ret:

Louis Albert François Pio, Poul Johansen Geleff og Harald Frederik Valdemar Brix bør hensættes til Forbedringshunsarbeide, den Første i 5 og de tvende Sidstnævnte hver i 3 Aar. I Henseende til Actionens Omkostninger bør Criminal- og Politirettens Dom, forsaavidt paaanket er, ved Magt at stande. I Salarium til Advocaterne Klubien og Nellemann for Høiesteret betale de Tiltalte Een for Alle og Alle for Een 30 Rd. til hver.

Efterat denne Sag, der baade her og andetsteds er blevet fulgt med levende Interesse, saaledes har fundet sin endelige Afgjørelse, turde der være Grund til at forelægge Almenheden en paa officielle Aktstykker bygget, detailleret Fremstilling af dens faktiske Omstændigheder, saameget mere som Høiesteretsdommen i Overeensstemmelse med den Fremgangsmaade, der altid har været iagttaget ved Affattelsen af Høiesteretsdommes Præmisser, ikke har kunnet gaa ind paa Enkelthederne i Sagens faktiske Sammenhæng.

Begyndelsen til den Virksomhed i socialistisk Retning, som er Gjenstand for ovennævnte Sag, maa føres tilbage til Maj 1871, paa hvilken Tid Pio i den Hensigt at skaffe de socialistiske Ideer Indpas her i Landet anonymt udgav det første Hefte af „Socialistiske Blade, udgivne af en Arbejder". Denne Afhandling, der udkom, medens „Kommunen" endnu

havde Magten i Paris, paaviser efter en historisk Indledning Modsætningen mellem Borgerstanden og den fjerde Stand (Proletariatet) eller de kapitalløse Arbejdere samt Utilstrækkeligheden af de Midler, som det liberale Parti hidtil i Overeensstemmelse med de navnlig af Schultze-Delitsch hævdede Principer, har anvendt for at ophjælpe Proletariatet, hvorefter Heftet slutter med de Ord, at det næste Gang skal blive fremstillet, „hvad det er, vi, Arbeiderne, ønsker, og hvad vi vil sætte igjennem, sent eller tidligt, med Loven eller — uden den". I Juni s. A., kort efter Pariserkommunens Fald, udkommer andet Hefte af „Socialistiske Blade", der efter en Lovprisning af Pariserkommunen bebuder, at den store Arbejderbefolkning i hele Frankrig, som nu har lært, at der ad fredelig Vej ikke er noget at stille op med deres troløse Fjender, inden kort Tid vil „rejse sig en masse og berede sig Vejen til Friheden, selv om den skal gaa over den tredie Stands Lig". Under Henvisning hertil opfordres Arbejderne i Danmark, hvis „Interesser staa i fuldstændig Strid med hele det øvrige bestaaende Samfunds", til ikke at lægge Hænderne i Skjødet, hvorhos der gives dem Anvisning paa „som det første Skridt" at benytte de Rettigheder, Lovene give dem til at samles o. s. v. Midt i Juli Maaned 1871 begyndte Pio derefter i Forening med Brix at udgive et Ugeblad, „Socialisten", som fører det paa Genfer-Kongressen vedtagne Motto for Internationale i London: „Ingen Rettigheder uden Pligter, ingen Pligter uden Rettigheder". Dette Blad, paa hvilket Brix stod anført som Udgiver, udgik i Juli 1871 i to Numre og senere uafbrudt hver Lørdag indtil Slutningen af Marts 1872. Omtrent 4—5 Uger efterat Ugebladet „Socialisten" var begyndt at udkomme, stillede Pio sig i Spidsen for Oprettelsen af en „international Arbejderforening for Danmark"; i Nr. 4 af Ugebladet „Socialisten" opfordrede Redaktionen til Indmeldelse i Foreningen, og der indtegnede sig hurtig 600—700 Medlemmer. Efterat dette Samfund derhos var blevet anerkjendt som en Filial af den londonske Internationale, vedtoges Lovene for det i September 1871. I Indledningen til disse udtales det, at

„Tiden er kommet, da en lige Adgang for Alle til denne Jords Nydelser, saavel materielle som aandelige, er blevet en Nødvendighed, hvis ikke de, der udelukkes skal omstyrte Samfundet", og at man i Betragtning heraf er blevet enig om at virke hen til, „at al Undertrykkelse, hvad enten den fremtræder i Nationalitetens, Dannelsens, Traditionens, Kapitalens eller Religionens Navn, hurtigst muligt ophører". Derpaa følger en Opfordring til Alle, der maatte være enige heri, om at slutte sig til Foreningen, „der skal udbrede og praktisk gjennemføre disse Ideer". Med Hensyn til Foreningens Organisation bestemmes det i Lovene, at den skal styres af en Centralkomite, som har den uindskrænkede Ledelse af Foreningens ydre og indre Anliggender og bestaar af en Formand med Titel af Stormester, en Sekretær, en Kasserer og 7 Kredsformænd, een for hvert af Danmarks 7 Stifter. Endvidere skulle Foreningens Medlemmer i Kjøbenhavn inddeles i Sektioner efter deres forskjellige Arbeide; dog maa en saadan Sektion tælle mindst 50 Medlemmer. Forsaavidt dette ikke er Tilfældet forenes den med andre, saa at Tallet naaes. Bladet „Socialisten" betegnes som Foreningens Organ.

Fra først af bestod den saaledes dannede Forenings Bestyrelse kun af Pio og Brix, men allerede fra Begyndelsen af Oktober 1871 var Geleff optaget i samme, og alle Tre styrede derefter med selvtagen Myndighed Foreningens Anliggender, Pio som Stormester, Geleff som Kasserer og Brix som Sekretær, Pio dog foreløbig uden at træde offentlig frem. Først i Marts Maaned 1872, efterat Pio, som fra Slutningen af December 1871 havde opholdt sig i Udlandet, navnlig i Genf, var kommet tilbage og begyndt at træde offentlig frem, blev de af Foreningen valgte til Medlemmer af Bestyrelsen i deres tidligere Stillinger, Pio med 1548, Geleff med 1555 og Brix med 876 Stemmer. Ugebladet „Socialisten" gik derefter fra April 1872 over til et Dagblad af samme Navn med Pio som ansvarhavende Redaktør.

Som Styrere af den internationale Arbejderforening for Danmark udfoldede de Domfældte en planmæssig Agitations-

virksomhed hvorved de søgte at ophidse Arbejderbefolkningen imod de bestaaende Samfundstilstande og at skaffe Foreningen den størst mulige Tilslutning blandt denne. Hertil benyttede de navnlig Foreningens Organ „Socialisten", men tillige mundtlige Foredrag, holdte saavel for Foreningens Medlemmer som for Andre. Foredragene holdtes ikke blot i Kjøbenhavn, men ogsaa i den øvrige Del af Landet, og for Foreningens Udbredelse til denne virkede i Særdeleshed Geleff, der rejste om og holdt Foredrag i socialistisk Aand i mange Kjøbstæder, samt stiftede Underafdelinger af Selskabet, navnlig i Aalborg, Randers, Aarhus, Skanderborg, Horsens med Omegn, Odense, Nakskov og enkelte Steder paa Landet. Endvidere søgte de at fremme og vedligeholde de i Kjøbenhavn paa Grund af Uenighed om Arbejdslønnens Fastsættelse indtraadte Arbejdsnedlæggelser, de saakaldte Strikes, saasom blandt Arbejderne i Fabrikanterne Burmeister og Wains Værksteder, blandt Snedkersvendene og Mursvendene. Hele denne Agitationsvirksomhed fortsattes af de Domfældte, indtil de paa Grund af deres Opfordring til at rejse Modstand imod det af Politidirektøren i Kjøbenhavn nedlagte Forbud imod Afholdelsen af det af dem til den 5te Mai 1872 berammede Folkemøde paa Nørrefælled, bleve anholdte af Politiet Natten mellem 4de og 5te Maj s. A. — Foreningens Medlemsantal var i Begyndelsen af 1872 bragt op til et Antal, der opgives til imellem 7,640 og 8,790, hvoraf i Kjøbenhavn imellem 4,690 og 5,140. En betydelig Del af dette Antal vare dog, som Følge af, at de ikke havde betalt Kontingent, efter Lovene ophørte at være Medlemmer, uden endnu at være udslettede af Listen over samme. Af de 7 Kredsformandsposter, som omtales i Foreningens Love, vare dengang 4 besatte, idet der var ansat Kredsformænd i Kjøbenhavn, Aalborg, Aarhus og Horsens. — Med Internationale i London vedligeholdtes der, efterat den danske Forening var blevet anerkjendt som Filial, en Korrespondance, der i Henhold til den Pio af Carl Marx givne Anvisning, førtes med Generalsekretæren for Danmark, Mottershead. Denne Korrespondance skal dog kun have bestaaet i Indberetninger om Foreningens Organisation

og Udvidelse heri Landet, Begjæringer om at erholde tilstillet Kongresbeslutninger og lignende Bestyrelsesanliggender. Dog blev Hovedforeningen i London, som erholdt tilsendt 2 Exemplarer af hvert udkommende Nummer af „Socialisten", saavel af Pio som af Geleff anmodet om Pengeunderstøttelse til et Trykkeri, men herpaa svaredes der af Carl Marx, at man ikke var i Stand til at hjælpe dem med Penge. Som Filial skulde Foreningen her svare et Bidrag af 10 Centimer for hvert Medlem til Hovedafdelingen, en Forpligtelse, der imidlertid ikke blev opfyldt. Med andre internationale Foreninger end den i London har den herværende Afdeling ikke havt nogen Forbindelse.

Forinden der gaaes over til nærmere at paavise Beskaffenheden af den Virksomhed, hvis ydre Omrids er givet ovenfor, skal endnu forudskikkes den Bemærkning, at de Domfældtes Virksomhed i socialistisk Retning vel — som i Højesteretsdommen paavist — begrunder to selvstændige Forbrydelser, dels Anstiftelse af den voldsomme Modstand imod Øvrigheden, som den 5te Maj 1872 ved Nørrefælled blev vist af en samlet Mængde, dels Forberedelse til Opror i den Hensigt at kuldkaste Statsforfatningen, men at der dog er en indre Sammenhæng mellem disse to Sider af de Domfældtes Virksomhed, saa at de gjensidig tjene til at belyse hinanden. Ligesom de Domfældtes Optræden i Anledning af Politiets Forbud imod Afholdelsen af Folkemødet paa Nørrefælled viser, hvilke Midler de efter Omstændighederne vare rede til at anvende til Gjennemførelse af deres Øjemed, og herigjennem yder et Bidrag til Bedømmelsen af deres øvrige Virksomhed for de socialistiske Formaal, saaledes vil paa den anden Side Betydningen af de Begivenheder, der staa i Forbindelse med Mødet paa Nørrefælled, først træde fuldstændig frem, naar de sees i deres Sammenhæng med Domfældtes hele forudgaaende Agitationsvirksomhed. I Overeensstemmelse hermed vil den følgende Fremstilling findes ordnet saaledes, at der først gives en Oversigt over det socialistiske Program, der er opstillet af Lederne

heri Landet, og derefter nærmere udvikles, paa hvilken Maade disse havde til Hensigt at gjennemføre det, samt hvilken Virksomhed de have udfoldet til dette Øiemeds Fremme, — en Virksomhed, hvori de Mødet paa Nørrefælled vedrørende Begivenheder udgjøre det afsluttende Led.

Det Program, Lederne af den internationale Arbejderforening for Danmark have opstillet for den socialistiske Virksomhed her i Landet, er i selve Lovene for den nævnte Forening kun kortelig antydet. I Indledningen til Lovene, der betegne den herværende Forening som en dansk Afdeling af Internationale, angives der — som allerede tidligere anført — det Formaal at fjerne al Undertrykkelse, hvad enten den fremtræder i Nationalitetens, Dannelsens, Traditionens, Kapitalens eller Religionens Navn. I Lovenes Artikel 13 udtales det fremdeles, at Centralkomiteen ved alle Midler skal stræbe at ordne Arbejdernes Optræden saavel i politisk Retning, som mod Kapitalisterne, samt at den efterhaanden, som Forholdene tillade det, skal virke hen til Oprettelsen af Produktionsforeninger, hvor alle Deltagere kunne faa den fulde Værdi af deres Arbejde. De saaledes givne korte Antydninger maa imidlertid fuldstændiggjøres ved de rige Bidrag, en Række af Udtalelser i „Socialistiske Blade", Foreningens Organ „Socialisten" samt i Ledernes Foredrag paa offentlige Møder give til Belysning af, hvilke Formaal Socialismen har tilstræbt her i Landet. Af disse Udtalelser, med hvilke de af de Domfældte under Forhørerne afgivne Forklaringer i alt Væsenligt stemme overeens, fremgaar det klart, at deres Formaal i Virkeligheden har omfattet en radikal Omstyrtelse af den bestaaende Samfundstilstand saavel i politisk som i social Henseende og Indførelse af en demokratisk-socialistisk Samfundsorden.

Hvad den politiske Ordning angaar, er det et Hovedpunkt i Programmet, at Arbejderne eller den 4de Stand — hvorved navnlig tænkes paa dem, der udføre det fysiske Arbejde, Husmænd, Inderster, Fabrikarbejdere, Haandværkssvende, Daglejere og Tyendeklassen — som den talrigste og betydningsfuldeste Samfundsklasse bør være de Herskende, eller, som det

ogsaa udtrykkes (Social.*) 1871 Nr. 10), at den Samfundsbygning, som Foreningen attraar, kun skal have een eneste Etage, den for Arbejderne. Disses erklærede Majoritet i Folkerepræsentationen er altsaa Losenet, og Angreb rettes idelig paa de Bestemmelser, der staa hindrende iveien herfor. Hvad der fordres, er et Etkammersystem og Valgrettens Udstrækning til enhver uberygtet Mand, der ikke paa Grund af Alder eller manglende Sindskræfter maa ansees for ufri i sine Handlinger. Bestemmelserne om, at privat Tjenesteforhold i visse Tilfælde og modtaget Fattighjælp udelukke fra Valgret, tilskrives de bedre stillede Samfundsklassers forsætlige Bestræbelser for at sikre deres egen Magt ved at holde Arbejderne nede og hindre dem i Udøvelsen af deres berettigede Indflydelse.

At fremdeles Kongemagtens Bibeholdelse er stridende mod de socialistiske Grundsætninger, Foreningen hylder, synes ikke blot at fremgaa af den i „Socialisten" ofte udtalte Billigelse af den parisiske Kommunes Principer, men udtales i flere Artikler ogsaa paa en mere direkte Maade (f. Ex. Social. 1871 Nr. 4**), Nr. 23, hvor det i Slutningen af Adressen til Folkethinget fra Foreningens Afdeling i Aarhus udtalte Ønske „Kongen leve" misbilliges som „en usocialistisk Vending", samt 1872 Nr. 5***). Ligeledes er der af den i sin Tid

---

*) Herved betegnes saavel paa dette Sted som i det Følgende for Kortheds Skyld Ugebladet „Socialisten".

**) „Godt var det, om vi med et Skuldertræk og medlidende Smil kunde blive færdige med den kongelige Magt; men desværre er denne Idee „af Guds Naade" endnu saa livskraftig, at den med sine blodige Hæle endnu kan paatrykke Menneskeslægten et forsmædeligt Trællemærke — dog den Sol er forhaabentlig stærkt i Nedgang, især da Haabet om at blive den Ide kvit bestyrkes af det Faktum, at store Folkeslag kan undvære den Naadesol uden at fryse ihjel."

***) „Hengivenhed for Monarken er endnu en af „vor Tids" mest indgroede Fordomme og tilmed en Fordom, som har og endnu i mange Aar vil udbrede Ødelæggelse i det menneskelige Samfund. — Fra Monarkerne som første Led og fra Hofferne som Mellemled

som Agent for Foreningen benyttede Berg og navnlig af Geleff saavel i som udenfor Foreningen holdt Foredrag, der udtale sig for Ønskeligheden af Kongedømmets Afskaffelse. I fuldkommen Overeensstemmelse hermed er det under Forhørene af Brix og Geleff vedgaaet, at den Statsform, der tilstræbtes, var den socialistisk-demokratiske Republik; efter Geleffs Tanke skulde der i Spidsen for denne Republik staa en Præsident, valgt for 3 til 4 Aar. Derimod har Pio forklaret, at skjønt han personlig har den Anskuelse, at den republikanske Statsform er den heldigste, ansaa han dog ikke som Socialist Republikken for nødvendig til Gjennemførelse af den socialistiske Samfundsorden, idet denne vel paa den ene Side gaar langt videre end til, hvad man sædvanlig forstaar ved Republik, men paa den anden Side ogsaa kan tænkes gjennemført under den monarkiske Statsform. Han har derfor anset det for en Mulighed, „at Kongen, naar en socialistisk Omvæltning havde fundet Sted, og Rigsdagen saaledes var afskaffet, vilde gaa ind paa at vedblive som Konge under den socialistiske Samfundsorden". Hvis Kongen ikke vilde gaa ind herpaa, maatte man afsætte ham fra Magten og under Forudsætning af, at Kongedømmet efter de givne Omstændigheder ansaaes for det Heldigste, vælge en ny Konge, men i modsat Fald en Præsident. „Det vilde saaledes ganske afhænge af Omstændighederne i det givne Øieblik, om Kongemagten blev bibeholdt i den socialistiske Samfundsorden, eller om der blev indført en Republik. Imidlertid dreier det sig i Grunden kun om et Navn, idet Kongen eller Præsidenten i den socialistiske Stat vilde have liden Betydning. Han erkjendte forøvrigt, at Internationale i London forudsætter Republikken som den Statsform, der skal indføres, men Forbindelsen med Internationale er efter hans Anskuelse ikke til Hinder for, at Afdelingerne for de enkelte Lande rette sig efter Forholdene i disse, og det er saaledes ikke en Nødvendighed,

---

udgaaer al den Dovenskab og alt det Hovmod, som i Forening med Dumhed gjør „vor Tid" til en personificeret Aristokrat."

at den socialistiske Samfundsorden medfører Indførelsen af Republikken i det enkelte Land. Han var fuldstændig bekjendt med, at Berg og Geleff saavel i som udenfor Foreningen have holdt Foredrag, hvori de talte om Ønskeligheden af Kongedømmets Afskaffelse her i Landet, men det var vanskeligt at finde Folk, som vare dygtige i saadan Retning, og maatte man derfor vedblive Samarbeidet, naar man var enig i det Væsentlige". De Artikler i „Socialisten", som indeholde udpræget republikanske Anskuelser, ere ikke forfattede eller, forsaavidt dette Punkt angaar, billigede af ham.

Den Samfundsbygning, der af Foreningens Ledere var bestemt til at afløse den bestaaende Ordning, skulde iøvrigt efter den under Forhørene navnlig af Pio afgivne Forklaring være saaledes indrettet, „at Staten inddeles i en stor Del Kommuner, som alle have en betydelig Selvstændighed og styre deres Anliggender i socialistisk Aand, og at der mellem Regenten og Kommunen stilles en Repræsentation, valgt af de forskjellige Kommuner og dannende eet Kammer. Den store kommunale Selvstændighed vilde bevirke, at kun faa Anliggender og navnlig de, som vare nødvendige for at holde Maskineriet sammen, vilde blive underlagte Regenten og Repræsentationen". I denne socialistiske Samfundsbygning og altsaa navnlig i de forskjellige Kommuner skulde dernæst alle de øvrige socialistiske Formaal komme til praktisk Udvikling, saaledes at der i denne Ordning indførtes Ligestilling af alle Mennesker, Lighed for Loven, Afskaffelse af Krigsmagten i dens nuværende Stiftelse, fælles Undervisning, Kirkens Adskillelse fra Staten, Ægteskabets Omdannelse til Kontraktsforhold, Kvindens Frigjørelse, Ophævelse af Arverettigheder og Arbejdets Frigjørelse for Kapitalens Undertrykkelse.

Af de saaledes opregnede Punkter var Ordningen af Arbejdet og i det Hele taget af de økonomiske Forhold det Formaal, hvorpaa der lagdes den største Vægt. I Overeensstemmelse med den allerede ovenfor anførte Antydning i Lovenes Indledning rettes der idelig i Foreningens Organ „Socialisten" de voldsomste Angreb imod Kapitalen, der betegnes som

et Rov fra Arbeideren. Kapitalen er „opstaaet ved enkelte Menneskers Bemægtigelse af de for Alle fælles Naturværdier, udviklet ved Anvendelsen af lejet Arbeide, ɔ: ved Kapitalens Misbrug, og vedligeholdes ved Arveretten" (Social. 1871, Nr. 7). Kapitalen har aldeles ingen Ret til nogen Del af Arbejdets Udbytte, men hele Udbyttet af al Arbejdsvirksomhed tilkommer udelukkende Arbeideren selv (Social. 1871, Nr. 4). Særlig fremhæves, at den nuværende Ordning, ifølge hvilken Jorden ejes af nogle Enkelte, indeholder en skrigende Uretfærdighed, eftersom Enhver ved at fødes paa Jorden med det Samme faar Ret til at eje sin Part af den, saaledes at Jorderne drives i Fællesskab og Udbyttet fordeles ligelig (Social. 1871, Nr. 13).*) Denne Uretfærdighed skal dog ikke fjernes ved en Omfordeling af den forhaandenværende Formue, men derigjennem, at Kapitalens Andel i Arbejdets Udbytte gjøres uvirksom, og at Arveretten, der erklæres for at mangle al naturlig Grund, ophæves; „Staten maa tilsidst blive den eneste Kapitalist" (Social. 1871, Nr. 19). Om det heromhandlede Punkt har Pio under Forhøret afgivet den nærmere Forklaring, „at Socialismen ikke tilstræber en ligefrem Deling af Formuen, hvilket Kommunismen gaar ud paa, men at Socialismen i Modsætning hertil anbefaler at lade Ejendomsretten være ukrænket og lade Enhver forblive i Besiddelse af, hvad han hidtil har erhvervet, medens den har til Formaal at sørge for, at Adgangen til Erhverv for Fremtiden i Virkeligheden bliver lige for Alle. Han har tænkt sig dette opnaaet ved 2 Midler. Det ene bestaar i, at Arveretten ophæves, og at alle ved Døden efterladte Midler skulde gaa ind i Statskassen. Det andet Middel er, at forhindre den, der ved Held eller Dygtighed selv har erhvervet sig en Kapital, i at benytte denne til

*) „Med hvad Ret besidder Gaardmanden denne Jord? Hvem har givet hans Forfædre den? Den første Besidder har selv taget den . . .; men . . . Jorden er Folkets fælles Ejendom, Folket maa selv drive den i Fællesskab og nyde det fælles Udbytte."

paa en Andens Ret indskrænkende Maade, at tilvende sig en større eller mindre Part af Andres Arbejdsudbytte. Meningen hermed er, at den, der er bleven Kapitalist paa denne Maade, ikke maa tage Renter eller Udbytte af sin Kapital, da dette vilde være til Skade for Andre, men alene bruge den til at fortære som Kapital. Socialismen gaar efter hans Formening navnlig ud paa, at alle Værdier opstaa ved Menneskets Arbejde, og at som Følge deraf hele Udbyttet alene maa tilkomme Arbejderen, og at den døde Kapital ikke kan skabe nye Værdier og ikke har Fordring paa Udbytte, hvorhos han formener, at denne døde Kapital ikke under forandrede Samfundsforhold, stemmende med de socialistiske Grundsætninger, vilde være nødvendig til Udførelsen af større Arbejder. Han har imidlertid ikke tænkt sig, at de private Kapitalers Frugtbargjørelse skulde hindres ved et Forbud fra Statens Side, da et saadant kunde faa Skin af en Indgriben i den Dispositionsret, som enhver Besidder maa være berettiget til at udøve over sin Ejendom i levende Live, men at det samme Øjemed skulde opnaaes paa den Maade, at der lige overfor de private Kapitalister opstilledes en stor Kapitalist, nemlig Staten, som vilde være en saa stor Konkurrent, at det maatte antages, at alle Kapitalister vilde opgive Konkurrencen lige overfor den. Endemaalet for en saadan Ordning af Arbejdet vilde saaledes blive, at alt Arbejde udførtes direkte uden Mellemmand af Arbejderne selv. Disse maatte altsaa tænkes ordnede fagvis indenfor Kommunens Kreds i Produktionsforeninger, som skulde omfatte alle Arbejdere uden Undtagelse. Han har antaget, at saadanne Foreninger uden store Vanskeligheder vilde kunne træde istedetfor de nuværende Mestere og Fabrikanter, men at Staten, forsaavidt der dertil skulde udfordres øjeblikkelig Laan af Kontanter, skulde forstrække disse. Denne Ordning af Arbejdet søger saaledes en tilfredsstillende Løsning ved en Art Tilbagevenden til Middelalderens Laugsvæsen, men i en forynget og tidssvarende Skikkelse. En saadan Ordning er hovedsagelig kun beregnet paa Byerne, medens Landboforholdene frembyde Vanskeligheder af større Beskaffenhad. Med Hensyn

til Landboſporgsmaalet er der derfor ikke vedtaget noget Program. Han har i „Socialiſten" i ſaa Henſeende opſtillet et Forſlag, ſom har vundet ſtor Tilſlutning ſaavel i England og Amerika ſom i Europas ſydlige Stater, og ſom rimeligvis til den foreſtaaende Kongres vil blive optaget ſom et Program. Det gaar ud paa, at man af Henſyn til Maſkinernes Anvendelſe i Nutidens Landbrug vender tilbage til det tidligere Fællesſkab og ſøger oprettet Produktionsforeninger, hvori Enhver bliver Parthaver efter den Lod han medbringer. Han har tænkt ſig, at de jordløſe Husmænd vilde komme til at deltage i dette Fællesſkab ſom priviligerede Arbejdere". Geleff har forklaret, at det, han har villet ſom Foreningens Formaal i den omhandlede Henſeende, var, at Kapitalen ſkulde hindres i at nedtrykke Arbejderen, og at Alle ſkulde have lige Adgang til Erhverv og den fulde Værdi af ſit Arbejde. I de Foredrag, han har holdt for at fremme Foreningens Formaal, har han flere Gange anbefalet, at Staten af de Midler, der kunde indvindes ved Kongedømmets og Hærens Afſkaffelſe, ſkulde oprette Laanekasſer for Arbejderne. Dette anſaa han dog ikke for tilſtrækkeligt til Opnaaelſe af den fuldſtændig lige Adgang til Erhverv og Arbejdets Frigjørelſe i det Hele; men han har tænkt ſig, at den bedſte Maade at knække Kapitalen paa var at bringe den til at være ufrugtbar, med andre Ord, at forbyde den at yde Renter eller anvendes, men kun at tilſtede dens Opſpisning ſom Kapital. Da Kapitalen paa denne Maade vilde forſvinde, har det ikke været ham af ſær Vigtighed, at Arveretten blev afſkaffet, endſkjønt det ganſke viſt var et Middel til at fremſkynde det tilſigtede Maal. Han har iøvrigt tænkt ſig, at Staten enten ſelv eller gjennem de med Selvſtændighed udruſtede Kommuner ſkulde træde til ſom Arbejdets Ordner og ſkaffe alle lige Adgang til Erhverv og fuldt Udbytte, uden at han dog har gjort ſig nærmere Rede for, hvorledes Ordningen ſkulde være i Detaillen. Brix har forklaret, at hans Tanke og Maal i ſin Almindelighed gik ud paa, at der ſkulde indføres en ſaadan Ordning, at Hver fik lige Adgang til Erhverv og fuldt Udbytte af ſit Arbejde, medens nu

Kapitalister og Storborgere just ved Kapitalens Magt forhindre Arbejderne i at naa deres Arbejdes fulde Udbytte. „Han har imidlertid ikke saa nøje sat sig ind i Arbejderforholdenes Ordning, men antog, at Pio som den, der var bedst inde i Forholdene og var Hovedlederen, i saadan Egenskab vilde ordne det Hele i Detaillen, og vilde han følge ham med Hensyn til denne Ordnings Udvikling".

Ægteskabet, saaledes som det nu er ordnet, kaldes „en umoralsk, gudsbespottelig Institution" (Social. 1871, Nr. 17), og det — ligesom det dermed i Forbindelse staaende Familieliv — betegnes som lidet skikket til at udvikle en sund og dygtig Slægt, medens derimod de frie Kjønsforbindelser langt snarere ville være i Stand til at sikre Opnaaelsen af dette Formaal (Social. 1871, Nr. 6). Derfor skulle Mand og Kvinde ikke være bundne til hinanden længere, end de have Lyst til, men have frit Lov til at forlade hinanden uden alle vidtløftige halv- eller helofficielle Ceremonier. Som det under Forhørene nærmere er forklaret af de Domfældte, skal der istedetfor det bestaaende Ægteskab træde en Kontrakt mellem 2 Personer af forskjelligt Kjøn, som hver for sig skulle kunne opsige Kontrakten og derefter afslutte en ny med en anden Person af forskjelligt Kjøn. Børnene vilde ikke i saa Henseende lægge Hindringer i Veien, idet alle Børn uden Undtagelse, saavel de Riges som de Fattiges, efter Foreningens Anskuelse skulle tvinges til i fælles store Undervisningsanstalter at oplæres paa samme Maade og i samme Udstrækning indtil det 15de eller 16de Aar. Efter Opnaaelsen af denne Alder skulde det staa de Paagjældende frit for at uddanne sig videre paa den Maade, de bedst ønskede, men til Besættelse af Statsembederne skulde der kun udfordres en praktisk Prøve. Da Universitetet og de lærde Skoler som Følge heraf skulde bortfalde, vilde de Midler, der hidtil have været henlagte til disse og lignende Instituter, kunne benyttes til den omhandlede Fællesundervisning, der skulde finde Sted uden Udgifter for de Vedkommende paa Statens Bekostning. Kvinden skulde opdrages paa samme Maade som det andet Kjøn og skulde kunne opnaa

alle Stillinger, der ikke ligefrem stred imod hendes Natur som Kvinde.

Forsaavidt Programmet endvidere omfatter Afskaffelse af Hær og Flaade, staar dette i Forbindelse med den Opfattelse, Foreningen gjør gjældende af Fædrelandskjærlighedens og Nationalitetsfolelsens Betydning. Nationaliteten nævnes allerede i Indledningen til Foreningens Love som en af de Magter, i hvis Navn den fattige Del af Befolkningen er blevet undertrykt, og den er idelig Gjenstand for Angreb i „Socialisten". Fædrelandskjærligheden og Nationalitetsfolelsen betegnes som Ideer af anden, tredie eller endnu lavere Rang eller som udsprungne af Vanen og tildels ogsaa en tillært Ide (f. Ex. Social. 1871 Nr. 22). Krigen er altid en Affodning enten af Fyrsternes Herskesyge eller Forfængelighed eller et Forsøg fra Magthavernes Side paa at afvende Befolkningens Opmærksomhed fra Samfundsforholdenes store Brøst og Mangler (f. Ex. Social. 1871 Nr. 4 og 1872 Nr. 5). Hæren, der i Overensstemmelse hermed betegnes som en unyttig og for de lavere Klasser fordærvelig Institution og et brugbart Redskab i Magthavernes Haand, skal derfor afskaffes i alt Fald i den Skikkelse, hvori den nu bestaar. Af Pio er dog nærmere forklaret, at Hæren efter hans Tanke ikke aldeles skulde oploses, men at man burde bringe det dertil, at alle de, som gjorde Tjeneste — og det skulde som nu være alle — fik fuldstændigt Vederlag for deres Arbejde, med andre Ord betales med sædvanlig Arbejdsløn.

I religiøs Henseende gaar Foreningens Program ud paa fuldstændig Trosfrihed, Kirkens Adskillelse fra Staten, Præsteembedernes Nedlæggelse som Statsembeder og Præsternes Ansættelse ved Valg af Menighederne og Lønning af disse. I „Socialisten" gjentages idelig, at Religionen er en Samfundet og Staten ganske uvedkommende Sag, saa at Kirken hverken bør have nogen Plads i eller Betydning for Samfundets Or-

ganisation (f. Ex. Social. 1872 Nr. 5*). Særligt ivres der imod, at Staten gjennem Skoleundervisningen gjør Sit til at fremkalde og befæste Religiositeten hos Børnene (f. Ex. Social. 1871 Nr. 18 og 1872 Nr. 7).

Ovenfor er paavist, hvorledes Foreningens Bestyrere have tænkt sig Socialismens Formaal gjennemført i den socialistiske Stat. Hermed er det af dem opstillede Program imidlertid ikke udtømt. Skjønt de stadig have vedkjendt sig, at Indførelsen af en saadan Samfundsbygning efter deres Anskuelse var nødvendig, hvis de Mangler, hvoraf den nuværende Samfundstilstand lider, paa en fyldestgjørende Maade skulle afhjælpes, maa det dog efter deres Udtalelser og Forklaringer antages, at de tillige som foreløbigt Maal have tilstræbt visse begrænsede Reformer, der kunde indføres paa Grundlag af den bestaaende Samfundsorden, og som der saaledes var Udsigt til lettere og hurtigere at opnaa (f. Ex. 2det Hefte af „Socialistiske Blade" og Dagbladet „Socialisten" af 2den April 1872**). Som saadanne nærmere Formaal er der angivet: Forbedring af Arbeidernes Kaar navnlig med Hensyn til Løn og Arbeidstid, Understøttelse af Produktionsforeninger, Love til Forebyg-

*) „Ligesom en Samling Mennesker, kaldet et Publikum, føler Trang til at adsprede eller forædle Aanden ved dramatiske Forestillinger og derfor mod at betale en Afgift i Form af Billetpriser, underholder en privat Scene, dens Direktør og Skuespillere, saaledes kunde jo ogsaa en Samling Individer, kaldet en Menighed, der føler Trang til religiøse Sammenkomster, mod en vis Afgift leie en Kirke og der arrangere Gudstjeneste."

**) „Vore Tilhængere kjender som sagt vore Meninger om, hvorledes det endelige Resultat af den fjerde Stands Bestræbelser bør se ud. Men Historien gjør aldrig Spring i sin Udvikling; der er stedse Overgange fra en Samfundsorden til en anden, selv om saadanne end hyppigt bliver betegnet ved blodige Katastrofer af større eller mindre Udstrækning. Naar vi derfor har opstillet os som Sagens Forkæmpere her i Landet, saa maa vi ogsaa være paa det Rene med, at vi ikke strax kan opnaa Alt, at der ligesaagodt maa være et foreløbigt mindre Maal som et endeligt og større."

gelse af Børnearbeide og Indskrænkning af Kvindearbeide i Fabrikerne, Laan til Arbeidere af Statskassen, Oprettelse af et Arbeidsministerium, fuldstændig Ophævelse af alle indirekte Skatter og disses Erstatning ved en Indkomstskat med stærkt stigende Skala, Omordning af Undervisningen, Kirkens Adskillelse fra Staten, Rettergangens Simplificering og Oprettelse af særegne Domstole for Sager mellem Arbeidere og Arbeidsgivere, Fideikommissers og Lehns Overgang til fri Eiendom under saadanne Bestemmelser, som kunne befordre Udviklingen af en bedre stillet Husmandsklasse, Klostres og Legaters Anvendelse til tidssvarende og almennyttige Formaal, en udpræget Fredspolitik udadtil og Indskrænkning af den militære Tjenestetid, Valgrettens Udvidelse m. m. En Imodekommen af disse Fordringer troede de at kunne fremkalde dels ved Striker dels ved en vedvarende Agitation i Forbindelse med Indflydelse paa Rigsdagsvalg og hensigtsmæssige Allliancer med nogle af de bestaaende Partier. Det Anførte maa imidlertid ikke forstaaes, som om de betragtede disse Reformer som de eneste praktiske Formaal eller dog som Hovedformaal, selve den socialistiske Stat derimod kun som et Ideal, der ikke kunde eller skulde gjennemføres i det virkelige Liv. Det er tvertimod hævet over enhver Tvivl, at netop Oprettelsen af den socialistiske Stat var det Maal, hvis praktiske Gjennemførelse de ansaa det for deres egentlige Hovedopgave at virke for. Selv hvor der tales om de saakaldte nærmere Formaal, knyttes der til Udtalelserne herom saadanne Tilføielser som, at man fastholder de socialistiske Ideer i alle deres Konsekventser, eller at man stadig vil holde den rene socialistiske Samfundsorden for Øie (2det Hefte af „Socialistiske Blade“ S. 15 og Dagbladet „Socialisten“ af 2den April 1872*). Men der foreligger derhos

---

*) „Vi har derfor anset det for vor Pligt ogsaa at angive det nærmere Formaal saa tydeligt som muligt, idet vi dog samtidig erklærer, at det kun er rent praktiske Hensyn i Forbindelse med et levende Ønske om, at Danmark ikke maa blive Skuepladsen for saa blodige

en Række af Udtalelser, som endog ligefrem gaa ud paa, at det, Foreningen egentlig attraaer, ikke er Reformer paa Grundlag af den nuværende Samfundstilstand, men en helt ny Samfundsbygning (f. Ex. Social. 1871 Nr. 1, Nr. 6*), Nr. 9, Nr. 10, 1872 Nr. 4, Dagbladet „Socialisten" af 6te April**) 1872, 30te April***) 1872 og 5te Mai 1872). Ligesom den samme Aand gaar gjennem de navnlig af Geleff paa offentlige Møder holdte Foredrag, saaledes ere de Domfældtes Forklaringer under Forhørerne fuldstændig overeensstemmende med de citerede Udtalelser. Særlig er det af Pio forklaret, at han ansaa det for heldigt og nødvendigt at søge de omhandlede mindre Maal opnaaede for at vinde Tillid og skaffe Foreningen Tilslutning og saaledes fremme dens Endemaal, den nye Samfundsbygnings Indførelse, en Forklaring, til hvilken han dog senere har føiet den Bemærkning, at det ikke var hans Mening, at man udelukkende vilde betragte saadanne mindre Indrømmelser som Midler til at fremme det paatænkte Endemaal, men at man tillige vilde modtage dem som virkende til Gavn for Arbeiderne, „idet man dog holdt for Øie det Endemaal, man havde sat sig, og hvis Indførelse ønskedes gjennemført snarest muligt, naar Omstændighederne tillod det."

Omvæltninger, som de, der er foregaaede andre Steder, der gjør, at vi indskrænker vore Fordringer til det mindst Mulige for Øieblikket, med det Forbehold stadigt at holde den rene socialistiske Samfunds-orden for Øie."

*) „Vor Hensigt er naturligvis ikke at søge enkelte Reformer gjennemførte og iøvrigt slaa os til Ro med, at de nuværende Statsformer ellers blive bestaaende som de ere. Vi eftertragte en anden Tilstand, der vil medføre et andet Statsvæsen."

**) „At Arbeiderne paa Grund af de nuværende Samfundsforhold undertrykkes og udsuges i det Store, har vi allerede mange Gange gjort opmærksom paa, og vi har stedse erklæret, at der herimod ikke gaves noget andet Middel end en total Forandring af hele det Grundlag, hvorpaa Samfundet hviler."

***) „Tiden er kommet, da „Storborgerstaten" skal forandres til en „Arbeiderstat"."

Spørges der nu, paa hvilken Maade de Domfældte da vilde gjennemføre deres Endemaal, den socialistiske Stats Indførelse, lader det sig vistnok allerede af Beskaffenheden af den hele Virksomhed, de have udfoldet i socialistisk Retning, udlede, at de ikke have havt den fredelige Forhandlings Vei for Øje, men at deres Hensigt var at naa Maalet ved Magt. I saa Henseende er det for det Første et betegnende Træk, at de hverken gjennem Foreningens Organ „Socialisten" eller i Foredrag have gjort noget alvorligt Forsøg paa en blot nogenlunde indgaaende Udvikling eller Drøftelse*) af de nye Ideer, de vilde gjennemføre, men at de derimod fra først til sidst have udfoldet en planmæssig Bestræbelse for at ophidse Arbeiderbefolkningen til Had imod de andre Samfundsklasser og overhovedet imod de bestaaende Samfundstilstande, en Virksomhed, hvoraf der i det Følgende gives en nærmere Fremstilling (S. 46—53). Dernæst er den danske internationale Arbeiderforenings Fremtræden som en Underafdeling af „Internationale" i London en Kjendsgjerning, hvis Betydning ikke er afhængig af det udenfor Akterne liggende Spørgsmaal, om hint vidtforgrenede Selskab har til Hensigt at gjennemføre sine Formaal ved Vold; thi det er i alt Fald af samtlige Domfældte under Forhørerne vedgaaet, at de tillagde Hovedforeningen saadanne Hensigter**). Endelig er det en nærliggende Slutning, at de Domfældte, der utvivlsomt vare bestemte paa at lade det komme til Voldshandlinger for i den af dem reiste Agitations Interesse at gjennemføre det af Øvrigheden forbudte Folkemøde den 5te Mai 1872***), saameget mere have havt til Hensigt at anvende saadanne Midler,

---

*) Jfr. hermed Udtalelsen i Social. 1871 Nr. 6: „Vi høre til dem, der ikke ville lade os belære, vor Hovedopgave er at samle et Parti."

**) Særlig er det af Pio i saa Henseende forklaret, „at det efter hans Anskuelse vel ikke ligefrem kan udledes af Generalstatuterne for „Internationale", at den socialistiske Samfundsbygnings Indførelse skal iværksættes ved en voldsom Omvæltning, men at dette maa forudsættes som klart".

***) Se herom den S. 75 o. f. givne Fremstilling.

naar der frembød sig et gunstigt Øieblik til derigjennem at naa selve det endelige Maal.

Der foreligger imidlertid fra Domfældtes Side en Række af Udtalelser, som paa en mere direkte Maade oplyse det heromhandlede Punkt. Beviset i saa Henseende skal ikke støttes paa enkelte udrevne Sætninger, hvis stærke Udtryk kunde tilskrives en øieblikkelig Overilelse; netop den Aand, der gaar gjennem disse Udtalelser, tagne i deres Helhed, peger hen paa, at en eventuel Anvendelse af Vold for at fremtvinge den socialistiske Stats Indførelse har ligget i Ledernes Hensigt. Hvad angaar deres Udtalelser i Pressen, er det allerede i Indledningen til denne Afhandling berørt, at 1ste Hefte af de af Pio udgivne „Socialistiske Blade" slutter med at udtale det som Hensigten at sætte Arbeidernes Fordringer igjennem „mod Loven" eller „uden den", samt at det 2det Hefte, skjønt det „som første Skridt" anbefaler Benyttelsen af de i Lovene hjemlede Rettigheder, dog tydelig nok stiller en endelig Afgjørelse ved Vold i Udsigt. Disse første Antydninger om Vold imod det bestaaende Samfund fortsættes derefter — tildels i forstærket Form — i Foreningens Organ „Socialisten". I dette Blad gjentages det atter og atter, at det er umuligt at gjennemføre Foreningens Endemaal ad lovlig Vei, men at Hensigten med Foreningens Oprettelse ogsaa er en ganske anden nemlig den at samle Arbeiderne til en organiseret Magt for at kunne gjennemføre den uundgaalige Kamp paa Liv og Død, der forestaar mellem Proletariatet og Storborgerne, og hvis Udfald betegnes som sikret ved Arbeidernes numeriske Overvægt. Disse Udtalelser, til hvilke der idelig føies Lovprisninger af den af Pariserkommunen fulgte Fremgangsmaade og Bebudelser om Arbeiderbefolkningens Reisning til væbnet Kamp i andre Lande, — ere ikke begrænsede til et enkelt Afsnit af Bladets Tilværelse, men gaa igjennem det fra dets første Begyndelse lige til Ledernes Anholdelse. I saa Henseende henvises til nedenstaaende saavel af Ugebladet som af Dagbladet uddragne Række af Citater, der vel ikke er ud-

kommende, men dog formentlig tilstrækkelig til at vise, at den omhandlede Tendents er gjennemgaaende:

Ugebladet „Socialisten" 1871 Nr. 1. „Det første Skridt er gjort andetsteds. Vi behøve ikke at opfinde Midlerne eller lede efter Maalet: med stedse stigende Magt har de socialistiske Ideer, — **Læren om alle Menneskers Ligeberettigelse til denne Verdens saavel aandelige som legemlige Goder** — grebet vore Brødre i andre Lande; de har sluttet sig sammen i Masseviis og begynder at rykke frem mod Rigmændene."

— — „Fra svundne Tiders Trældom og dybe Uvidenhed har Proletariatet efterhaanden kjæmpet sig frem til fuld Bevidsthed om den uimodstaaelige Kraft, der boer i det. Vi holder nu i vor Haand Løftestangen, der skal vælte det gamle Samfund ned i den Forglemmelsens Afgrund, for hvilken det allerede længe har været modnet. Lad os da ikke tøve forlænge med at tage fat."

— — „Har da Communens øieblikkelige Nederlag været afgjørende for Sagen? Giver det en Løsning af det sociale Spørgsmaal? Slet ikke. Dette Nederlag har kun viist to ubestridelige Kjendsgjerninger: for det første, at Arbeiderne foretrækker Døden for en Vedvaren af deres uudholdelige Elendighed, at de ere bestemte paa at føre deres udødelige Sag til Seir gjennem en Kamp, hvis Heltemod og Selvfornægtelse allerede har aftvunget de mest forhærdede Modstandere Beundring."

— — „Vi lader os ikke overbevise. Nøden bliver Nød: selv om vore Kammerater styrter ved vor Side af Sult, vil vi dog ikke bedre kunne udholde den, og Udsigten til at lide den samme Skjæbne kan kun styrke os i vor urokkelige Beslutning: at bryde alle Skranker, der skiller os fra en bedre Tilværelse."

— — 2. „Alle Uretfærdigheder skal vi efterhaanden sørge for at bringe frem for Dagens Lys, men hæve og straffe dem,

— ja det kan vi ikke nu, men vil Arbeiderne slutte sig til os og understøtte vore Bestræbelser, da skal den Tid vel neppe være fjærn, hvor Proletariatet selv vil tage sine Sager i sin Haand og selv holde Dom over sine fordums Undertrykkere!"

Ugebladet „Socialisten" 1871 Nr. 3. „Det er vort Haab, at disse Oplysninger om Storborgernes Sindelag vil give vort Parti en gavnlig Lære. Thi vil vi ikke styrte ned i det gamle Elendighedsdyb, vil vi ikke for lang Tid blive arbeidende Maskiner i Capitalisternes Hænder og opdrage vore Born til de samme Ulykker, det samme Slaveri og den samme Slovhed, som vi selv længe nok har været nedsunket i, saa maa vi nu staae fast som en Muur, ikke vige et Fodsbred tilbage, og hverken lade os skræmme af Trusler eller lokke af løgnagtige Lofter. Vi maa fremfor Alt slutte os sammen for i fornødent Tilfælde at kunne mode Magt med Magt og vise vore Modstandere, at endnu er hverken vor Villie svækket, vort Mod brudt eller vor Arm lammet."

— — 4. „Redactionen af „Socialisten" ... har havt et større Formaal end det reent theoretiske; den vil søge at bevirke en saadan Sammenslutning mellem Danmarks Arbeidere, at disse kan komme til at udgjøre et Parti, en Magt, der med den fornødne Alvor og Energi kan benytte forefaldende heldige Omstændigheder til at erobre den sociale Stilling, der tilkommer det i Samfundet. Om faa Maaneder vil Communen være gjenoprettet i Paris ... Vi opfordre derfor alle vore Brødre til med os kraftigt at arbeide paa det store Værk, der maaske langt hurtigere, end Nogen nu aner, skal føre os til Maalet".

— — 5. „Vi gjentager atter, at er vi først bleven nødte til at tage os selv tilrette, saa vil vi naturligvis gjøre ganske anderledes store Fordringer gjældende, end dem vi nu kunde lade os nøie med."

— — 6. „Hovedsagen for os er vor Organisation, og vi smigre os med, at denne, der i de seneste Aar har vundet saa meget, fremdeles vil tiltage saaledes, at vore Modstandere skulle blive nødte til at „anerkjende os som krigsførende Magt"."

Ugebladet „Socialisten" 1871 Nr. 12. „Saalænge en saadan Tilstand vedvarer, vil Landet ikke være sikkret for Oprør fra den ene Dag til den anden; thi Ingen vil kunne fortænke den af Hungersdøden truede Arbeider i, at han ved ethvertsomhelst Middel søger at friste det Liv, som han har Ret til at føre, ligesaavel som Capitalisten."

— — 13. „— — Saaledes som det nu er, kan det ikke vedblive at gaae, Danmarks over 100,000 Huusmænd og Inderster vil snart af Sult og Nød blive tvungne til med Magt at fordre det Brød, hvorom de nu saa tidt forgjæves med Taarer har tryglet Gaardmanden. Magten er her tillige Ret."

— — 14. „Bladene veed meget godt, at en Mængde af Arbeiderne, ved den yderste Grad af Sult og Undertrykkelse, efterhaanden er kommet til det Punkt, at de, om det skulde forlanges, vilde lade det staae til og sætte Livet ind for at opnaae Forandringer i det Bestaaende."

— — 15. „Vi har tidt gjentaget og gjentager endnu, at vi ikke har isinde at overskride de lovlige Grændser med Hensyn til de Midler, vi vil benytte for at sætte vore Krav igjennem; men vi nødes dog ogsaa til samtidigt at forlange af Modstanderne, at de ikke ved Løgn og Rænker, ved Stolthed og Stivsind gjør os kjede af at trygle om den Retfærdighed, som vi vilde være stærke nok til selv at tilrive os — —"

— — 16. „Saa gavnligt dette nu end kan være, saa er det dog klart, at Arbeiderne tillige maa søge at udøve et Tryk paa Staten, for at formaae denne til at understøtte Bestræbelserne for en Forbedring i Arbeidsklassens Kaar. Dette tilsigter vor Forening, og den tilsigter det ved at forene alle Arbeidere i en fælles Anstrengelse."

— — 20. „Seer I ikke, hvor bange alle vore Modstandere allerede er? Hører I ikke, at de skriger paa Indrømmelser? Føler I ikke, hvorledes Eders Kræfter voxer samtidigt med vor Forening? — Hold blot ud i faa Uger; væk alle Eders slum-

rende Kammerater til Liv og Deeltagelse, og I vil blive saa stærke, at al Modstand vil være umulig, og I vil kunne foreskrive Eders tidligere Undertrykkere Betingelserne!"

Ugebladet „Socialisten" 1871 Nr. 23. „Ideerne, som hidtil kun ret egentlig blomstrede i Verdens Hovedstad, Paris, har nu udbredt sig til de fjerneste Egne, de forjagne Communister fører „Smitten" med sig overalt, endog til det hermetisk tillukkede Rusland, og medens Dampen af de Myrdedes Blod former sig til truende, uheldsvarslende Skikkelser, der fylder Mordernes Samvittighed med Rædsel, forberedes der blandt Martyrernes efterladte Brødre og Sønner en blodig og snar Hævn, en Hævn, der forhaabentlig ved sit Exempels Magt vil fritage Arbeiderne i Europas øvrige Lande for at tage sig selv tilrette."

— — „Det kunde aldrig falde os ind at skjule, at vi i Tilfælde af en Revolution i Frankrig øieblikkelig vil benytte os af det Indtryk, som en saadan Catastrophe vil frembringe her i Landet, til at sætte vore Fordringer igjennem."

— — 25. **„Men lad os Arbeidere, der har sluttet os sammen for at knække Capitalens Magt, for at naae det store Maal: Arbeidets Frigjørelse, lad os fremdeles i det nye Aar staae Skulder ved Skulder, og saa sandt som vi er de mange og Modstanderne de faa: Seiren skal blive vor, og den Samfundsorden, der nu forekommer Storborgere som Sværmeri, skal vise sig for deres dvaske og kolde Blik som en heelstøbt Virkelighed."**

1872 — 2. „Da reiser den „fjerde Stand" sig for at gjennemføre den sociale Ret, og det kan kun ske ved samdrægtig Handling under Internationales Fane."

— — 3. „Ønsker disse søvnige Medborgere maaske, at vi skal vække dem ved en dansk Oversættelse eller Bearbeidelse

af den franske Tragedie fra 1871? — Det vil ske, hvis de ikke skynder dem lidt med Indrømmelserne; men vi vil saa gjøre vore Storborgere opmærksomme paa, at vi skal vide at sørge for, at det ikke her bliver **Arbeiderne,** der myrdes i femte Act!"

Ugebladet „Socialisten" 1872 Nr. 4. „Det gjør os næsten ondt for de Stakler. Hvor himmelfaldne ville de ikke blive, naar vor Forening, der, som Medlemmerne veed, befinder sig i bedste Velgaaende, om en Maaneds Tid reiser sig i al sin Kraft og Vælde ... **Hvor vil de ikke blive slagne med Rædsel, naar Kommunen i Paris igjen reiser sit Hoved, naar de berlinske Arbeidere dreier Halsen om paa sine Bødler, og naar vi benyttende os deraf med det samme lufter ud i vor egen forpestede Samfundsbygning!"**

— — 11. „Af de private Efterretninger, som vi har modtaget, synes det at fremgaae, at de franske Arbeideres Nederlag i Paris først vil blive hævnet i Spanien, men det er naturligvis ikke godt at forudse, om Katastrofen vil holde sig indenfor dette Lands Grændser, eller om den tillige vil give Stødet til Forandringer i hele Europa. Saameget er sikkert, at den forestaaende spanske Revolution ikke vil komme til at bære det Præg af Maadehold, som udmærkede, men som ogsaa styrtede Communen. Paa Halvøen er Temperamentet en hel Del heftigere og Brydningen mellem Samfundsklasserne større end noget andet Sted i Europa; det Blod, der vil komme til at flyde, vil ikke være lidt, og man kan kun trøste sig med, at en saadan Udrensning maaske er nødvendig for at sikkre Samfundet der en nogenlunde fri Udvikling i Fremtiden. —"

Dagbladet „Socialisten" 2. April 1872. „Nu reiser den uformuende Klasse sig; den lader haant om Republik, konstitutionelt Monarki og Despoti, saaledes som disse tre Ord hidtil er blevet forstaaet; den kan lige godt eller lige daarligt bruge dem allesammen. Dens første og vigtigste Formaal er et helt andet; den

maa afkaste det Aag, som er lagt paa den, den maa kæmpe en Kamp mod den hele høiere Samfundsklasse. Det bliver en Krig paa Liv og Død mellem den Rige og den Fattige, mellem den Fornemme og den Simple, mellem Kapitalisten og Arbeideren, mellem Godseieren og Husmanden, mellem Manden med Rettigheder uden Pligter og Manden med Pligter uden Rettigheder."

Dagbladet „Socialisten" 5. April 1872. „Thi først naar Harmen over den uretfærdige Behandling begynder at koge i ham, først naar han har faaet at vide, hvorledes han, Naturens førstefødte og kraftige Søn, er bleven besveget for sin retmæssige Andel i Arven, først naar han seer, hvorledes dovne, men listige Uslinger har sat sig i Høisæderne og æder hans Brød, medens de samtidigt svinger Svøben over hans ved Arbeidet bøiede Ryg, først da, naar Aarerne svulmer i hans Tinding, medens Hænderne knyttes, vil han anvende Selvhjælpen og Samarbeidet paa den rette Maade: til at bryde Lænkerne og stille sig paa lige Trin med de forhen privilegerede Classer!"

6. — — „Men vogt Jer, I egennyttige og opblæste Individualismens Forkjæmpere; der vil komme en Tid, da Folket vil komme til Bevidsthed om sin Magt, og ve Eder da, fordi I har søgt at tilstoppe den sidste Aabning paa den Krudttønde, hvorpaa vort nuværende Samfund hviler!"

25. — — „Har ikke Nutidens Abolitionister — og som saadanne maa man vel kunne betragte Socialisterne — fuld Grund til at gjentage hines Ord: „Hvorfor dreier de ikke Halsen om paa deres Tyranner, de ere dog 24 mod 1?"

Ja, de behøve ikke engang at berede deres Modstandere en saadan Fugledød, thi alene det, at de ikke længere vil lade sig træde i Støvet, maa absolut være tilstrækkelig til at forandre hele Forholdet, thi deres Masse er saa overvældende, at den maa kunne knuse al Modstand saa let som man knuser en Flue mellem Fingerspidserne, og deres Modstandere ere tilmed for feige — som alle Tyranner — til at ville udsætte sig for at knu-

ses, saasnart de saae, at det var Alvor med, ikke længere at ville taale deres Herredømme."

Dagbladet „Socialisten". 28. April 1872. „Hvad vilde de europæiske Stater vel ikke for Øieblikket give for en Sikkerhedsventil, som kunde beskytte dem imod, at Socialisterne sprænger dem i Luften, naar en skjøn Dag Trykket er blevet for stærkt."

1. Mai — „Men vor Tid kommer vel engang, ja den maa komme, selv om vi maa knække de Stores Magt paa samme Maade, som Christjern den Anden i sin Tid. — —"

5. — — „Og paa Fælleden kan jo tilmed Storborgerne møde ganske roligt. Var det i en Skov, saa kunde maaske Synet af bekvemt udstaaende Grene fremkalde en vis Kildren omkring Halsen paa dem, men hvorledes i Alverden skulde vi kunne hænge dem paa Fælleden? Valget af Pladsen maa ligefrem være dem en Garanti for, at deres Arbeidsløn ikke skal udbetales dem endnu."

Som det vil sees, ere de Antydninger eller Trusler om Vold, der findes i de ovenfor citerede Steder, ikke knyttede til den Forudsætning, at der forud har fundet en ulovlig Indskriden imod Socialisterne Sted fra Regjeringens eller Storborgernes Side. En saadan Betingelse kan heller ikke underforstaaes efter Bladets øvrige Indhold. I „Socialisten" 1871 Nr. 22 hedder det vel:

„Hvis Regjeringen skulde gjøre Oprør og prøve paa at misbruge den Magt som Folket har givet den, da er det hver Arbeiders Pligt at reise sig og vise Regjeringen tilbage indenfor Lovens Skranker, da er det vor Pligt selv med vort Liv at værne om den Frihed, som vi har opnaaet og ikke taale, at nogen krænker den, han være saa Konge, Minister eller Politidirekteur",

men Fremhævelsen af en saadan Forudsætning er eneftaaende. Iøvrigt gjør Bladet i Overeensstemmelse med, hvad der allerede er antydet i den tidligere (S. 5) citerede Indledning til Foreningens Love, netop gjældende, at Magtanvendelse fra Arbei-

dernes Side vil finde Sted, hvis der ikke vises Imodekommen overfor de af Bladet stillede Fordringer, der betegnes som Arbeidernes „Ret.“ I Forbindelse hermed opstilles jævnlig den Lære, at, forsaavidt der ikke gjøres Indrømmelser i den angivne Retning af Modstanderne, — hvad efter Bladets egen Anskuelse ikke kan ventes — er det disse, der begynde Kampen, og Arbeidernes Reisning for at fremtvinge de socialistiske Formaals Opnaaelse altsaa ikke Angreb men Nødværge, se saaledes:

„Socialisten“
1871 Nr. 1. „En anden Gang skal vi maaske med Sort paa Hvidt bevise, at det ikke er Arbeidernes internationale Foreninger, der have udstødt Krigsraabet; at de stedse kun har opfordret Medlemmerne til Enighed indbyrdes og Fred med Bourgeoisiet. De har aabent og klart opstillet deres Program, det maatte da blive Modpartens Sag at fatte, at Slaveriets og Udsugelsens Tid er forbi, at Arbeiderne ikke længere kan undgaae at reise sig for at stille de Fordringer, som vi har opregnet i vor første Artikel i Dag ... Er det vor Feil, naar Storborgerne ikke har villet begribe dette, naar de kun kan bringes til at give efter ved en Kamp paa Liv og Død?“

— — 8. „Det er vore Modstandere, som maa gjøre Begyndelsen og sige, hvad de vil give os af deres Overflødighed. Men naar de ikke gjør det, da er det dem, der begynder Kampen. Intet Menneske, intet Forsyn kan forlange af os, at vi, Generation efter Generation, skal lade os opslide af Skabninger, der ikke i nogen Retning staaer over os, at vi skal overlade dem Frugten af vort Arbeide, at vi skal være deres Slaver uden Rettigheder og uden Haab. Derfor: lad dem vente Krig, lad dem vente Oprør eller hvad de vil kalde det, men lad dem erindre, at vi vadsker vore Hænder; fra vor Side er det ikke Angreb men Nødværge.“

1872 — 2. „Endnu fordrer Arbeideren kun sin Ret, og vilde man indrømme ham den, vilde Glæden derover gjøre ham blid og forsonlig, men forholdes den ham nu, efter at

Bevidstheden om den er vaagnet hos ham, vil han tillige fordre Hævn over sine Undertvingere for hver Dag, de have ladet ham lide, og kommer det først dertil, da Vee over de Ulykkelige, som nu forhaaner ham, thi da er det ham, som tager Magten, og hans Modstander vil blive knust."

Allerede den Maade, hvorpaa saaledes Forholdet mellem Angreb og Nødværge i de sidst citerede Udtalelser er vendt om, svækker i en væsentlig Grad Betydningen af de Forsikringer, som iøvrigt paa adskillige Steder i „Socialisten", navnlig overfor de fra andre Sider i Pressen fremsatte Beskyldninger for oprorske Tendentser, afgives om, at Foreningen „staar paa Lovlighedens Grund", og at Hensigten kun er „at indrette et Selvforsvar for den fjerde Stand, men ikke at angribe de Andre" (se Social. 1871 Nr. 14, Nr. 15 samt Dagbladet „Socialisten" af 14de April og 4de Mai 1872). Det Samme gjælder om det Forsøg, der i „Socialisten" 1871 Nr. 18 gjøres paa at bortforklare det Truende i den tidligere citerede Udtalelse i 1ste Hefte af „Socialistiske Blade" om Gjennemforelse af Programmet „med Loven eller uden den", og forsaavidt der enkelte Steder („Socialistiske Blade" 2det Hefte og „Socialisten" 1871 Nr. 3) gives Arbeiderne Anvisning paa at benytte de Vaaben, deres grundlovmæssige Rettigheder give dem, synes dette allerede efter Bladets øvrige Indhold at maatte forstaaes saaledes, at disse Vaaben skulle benyttes ved Siden af*) de andre Midler. Et enkelt Sted er derhos Forsikringen om, at Foreningen ikke vil sætte sine Fordringer igjennem ved Voldshandlinger og Blodsudgydelse, ledsaget af den nærmere Forklaring, at en saadan Fremgangsmaade vilde være Daarskab, fordi al Modstand vil være umulig og naragtig, naar først Arbeideren reiser sig („Social." 1871 Nr. 23). Ligesaa utilstrækkelig vil man vistnok finde den i „Socialisten" 1871

*) Jfr. nedenfor S. 38—39 de hermed stemmende Tilstaaelser af alle tre Domfældte.

Nr. 17 givne Forsikring, at Internationale ved den forestaaende Samfundsomvæltning vil lede Bevægelsen saaledes, at den ikke overstiger „Fornuftens Grænser", hvortil knyttes den Bemærkning, at hvis det lykkes Storborgerne at svække Internationales Magt, saa vil det være værst for dem selv, „thi da vil der ingen Modstand være imod de onde Lidenskaber i Bevægelsen, og den besiddende Klasse vil saa ikke blive affat fra Herredommet, men udryddet!" Overhovedet maa det vistnok erkjendes, at de omhandlede Forbehold ere uden virkelig Betydning ved Bedommelsen af Bladets Tendents.

At en Gjennemforelse af de socialistiske Ideer ved Vold har ligget i Domfældtes Hensigt, fremgaar imidlertid ikke blot af deres Udtalelser i Pressen. De Foredrag, som de have holdt paa offentlige Møder saavel i Foreningen som andetsteds, antyde den samme Hensigt, om der end som en naturlig Folge af Vanskeligheden ved noiagtig at oplyse den Sammenhæng, hvori deres mundtlige Yttringer ere fremkomne, ikke fra denne Side af deres Virksomhed kan hentes saa mange Exempler, som foreligge med Hensyn til Tendentsen af deres Virksomhed i Pressen. Geleff — der navnlig har været virksom gjennem Foredrag — har saaledes paa et Møde i Odense den 26de November 1871 udtalt, at „uden Loven vilde Socialisterne kun gaa frem, naar de andre Samfundsklasser paa ingen Maade ville hjælpe til; saa vilde vi bruge den Magt, vi have". Paa et i Kjobenhavn den 14de Februar 1872 afholdt Foreningsmøde fremhæver han, „at Internationale vilde en Statsomvæltning, men dette skete ikke, saalænge som Kongen, Embedsmændene og Politidirektoren var ved Magten". Den 13de Marts holdt han fremdeles samme Sted et Foredrag om, hvad der vil ske, hvis Regjeringen skrider ind imod Internationale. Han udtaler heri bl. A.:

„En gammel Socialist har sagt, at der gives to Verdener: Kapitalisternes og Arbeidernes, de Besiddendes og de Ikke-Besiddendes, Undertrykkernes og de Undertryktes — Storborgerskabets og Socialismens, saa grundforskjellige i deres

Væsen og inderste Kjærne, at de ikke kunne bestaae ved Siden af hinanden; den ene eller den anden maa vige Pladsen. .... Socialismens Kamp mod Storborgerskabet var endnu mere berettiget end disse Religionskampe; thi Religionen er dog ene en Lidelsessag, medens Socialismen tillige er en Forstandssag. Socialismen har nu, forsvaret af vore mest fremragende Videnskabsmænd og Lærde, vundet en saadan Kraft og en saadan Udbredelse i alle Europas Kulturlande, at Ingen og Intet kan standse dens videre Fremskridt, endsige tilintetgjøre den. Netop i de Lande, hvor Regjeringerne søge at standse eller undertrykke den, viser den sin største Magt og Livskraft. Den er forbudt i Spanien, men naar vi nu, formodentlig om faa Dage, høre, at Kongen er jaget hjem til Italien, hvorfra han er kommen, da ville vi tillige erfare, at det nærmest er de socialistiske Republikanere, der have omstyrtet hans Trone. Da Cavaignac i 1848 med 120,000 Soldater efter 4 Dages Kamp med 30,000 Arbeidere, knuste Februarrevolutionen i Paris, da 6,000 Socialister vare faldne paa Barrikaderne og 6,000 andre dels vare henrettede, dels sendt til Cajenne, da troede man at have faaet Bugt med Socialismen; men 23 Aar efter rørte Kæmpen sig atter, og først efter at 80,000 Socialister vare myrdede eller fangne, jublede ikke alene Frankrigs, men alle Europas Storborgere, thi nu var da endelig Revolutionens Hydra for bestandig knust. At dette ikke er Tilfældet, det beviser klart de Foranstaltninger, som Regjeringen i Versailles nu træffer imod den. Nei! Socialismen kan ikke tilintetgjøres! man kan fængsle, forvise og nedsable os, men — Socialismen vil overleve os! Lad end Kuglerne fortynde vore Rækker — Hullerne ville hurtig fyldes, og Socialismen vil til Slutning staa som Seirherre".... Vore Storborgere søge ved mildere Midler at modarbeide Internationale og at udjævne den Kloft, som skiller Arbeiderne fra Storborgerne. De stifte det ene Arbeidersamfund efter det andet, og Intet kan være Internationale kjærere, thi de arbeide den lige i Hænderne derved. Arbeiderne ville snart faa Øinene op for, at det kun er Sten for Brød, Storbor-

gerne byde dem ved disse Foreninger og Samfund, og da saameget ivrigere og fastere slutte sig til Internationale. Forstode Storborgerne ret Socialismen og dens uafviselige Berettigelse, da vilde de række Socialismen Haanden og hjælpe den til at slaa en Bro over den adskillende Kløft. „Kloften er vel bred og dyb", saaledes sluttede han sin Tale, „men over den maa og vil vi, selv om vi skulle fylde den med Lig! Vi hverken ønske eller udæske til Kamp, men bydes den os, da modtage vi den, — men lad da Storborgerne erindre, at det Blod, som da vil flyde, ikke kommer over vore Hoveder, men over deres".

Endelig skal endnu bemærkes, at han paa et Møde i Stubbekjøbing den 21de April 1872 erklærede, „at Socialisterne, hvis man fandt paa at ville undertrykke Foreningen og forbyde den at holde Møder, muligvis vilde gribe til Vaaben og forsvare sig mod Undertrykkelsen.

Hvad angaar Pio, skal særligt fremhæves det af ham den 27de April 1872 paa et Foreningsmøde i Kjøbenhavn holdte Foredrag angaaende Spørgsmaalet: „Ere de socialistiske Theorier for Øieblikket gjennemførlige i Praxis?" Efter Pios Formening maatte dette Spørgsmaal besvares bekræftende. „Vilde man anse en Ide for uigjennemførlig og uheldig, saalænge den ikke havde gjennemtrængt og blev støttet af Alle, saa vilde der aldrig kunne indføres noget Nyt, hvor stor og sand en Forbedring det end var og senere ogsaa for Alle vilde vise sig at være. Enhver stor Forandring vil altid finde Modstandere ... Samfundet vilde, som sagt, aldrig komme et Skridt videre i sin Udvikling, hvis man vilde vente med at gjennemføre en Idee, indtil Alle vare modne for den, men derfor sker enhver stor Forandring i Samfundets Udviklingshistorie, tilsyneladende i det mindste, altid ved et Spring, „ved en Omvæltning". Og saaledes vil det gaa med Gjennemførelsen af de socialistiske Theorier; seire vil og maa de, men Modstand vil de møde til enhver Tid, og derfor kan de ligesaa godt gjennemføres „for Øieblikket" som

senere. Det at de Forsøg, der ere gjorte paa at gjennemføre dem, hidtil ere strandede, beviser Intet herimod; det kan bero paa aldeles tilfældige Omstændigheder. Taleren skænkede derefter det sidste og største Forsog paa at gjennemføre de socialistiske Theorier i Praxis — Pariserkommunen ifjor — en længere Omtale og den varmeste Lovtale. Han viste, hvorledes de under Kommunen givne Love bare Præget af den mest udviklede Retfærdigheds- og Sædelighedsfølelse. Dødsstraffens Afskaffelse f. Ex. — de af Kommunen indførte Forbedringer i Retspleien ... Og Retstilstanden havde under Kommunen været „fortrinlig"; Tyverier o. S. vare meget sjeldne; hvad der fortaltes om Plyndring og Brandskatning o. s. v. var jo „hovedsagelig tendentiøse Løgne", og naar Kommunen havde udskrevet Penge eller Levnetsmidler og maaske med Magt ladet dem inddrive, var det jo ikke Andet og Mere, end hvad Armeen havde gjort under Beleiringen af Preusserne. — Selv Mordet paa Gidslerne forklarede og forsvarede han som „letbegribelige og berettigede Repressalier" og „en nyttig Advarsel". Han sluttede, som han havde begyndt, med at udtale som sin Tro og Overbevisning, at de socialistiske Theorier kunne gjennemføres endog for Øieblikket, selv om det end kun maatte være ved „en Omvæltning". Efter at Kjøbmand Mundberg, som derefter fik Ordet, havde udtalt som sin Mening, at Socialismens Program rettest og lettest gjennemførtes ved at Socialisterne benyttede deres grundlovmæssige Ret til at faa deres Kandidater ind i Rigsdagen og der efterhaanden faa Majoriteten, saa at de ved Vedtagelsen af nye Love „ad Lovlighedens Vei" sikkert om end noget senere kunde naa deres Maal, replicerede Pio, der stærkt betvivlede, at det kunde ske paa den af Mundberg nu som altid betonede Maade ad Lovlighedens Vei, ved Benyttelsen af de nugjældende Love til at skabe nye; thi saasnart den Minoritet, der havde Magten, fik Syn paa, at de gjældende Love kunde hjælpe den store „upriviligerede Masse til dens Ret: „til Magten", saa skulde de snart sørge for at faa dem forandrede ... Han tror ikke, at den fjerde Stand paa den af Mundberg anviste Vei kan komme til sin Ret, „thi den staar jo saa godt som „uden-

for Loven." Efter en kort ironiserende Kritik over dette Udtryk fastholdt Mundberg som sin Mening, at de socialistiske Theorier kun kan og bør gjennemføres ved og med Loven, hvorpaa Pio endnu engang skarpt betonede, at ved Loven, som den nu er, kan det efter hans Overbevisning ikke ske, og med Loven, kun, naar vi selv have skabt den; men det kan kun ske ved at vise og bruge vor Magt; „og saaledes vil det ske! om nu, eller som Berg engang sagde: „senere ind i Fremtiden" — det kunde hverken han eller Nogen sige."

Brix har kun holdt et enkelt Foredrag (November 1871), hvori han indskrænkede sig til at antyde, at de socialistiske Ledere under visse Omstændigheder kunde blive nødte til at plante den røde Fane*) paa Nørrefælled og samle Arbeiderne om den.

Med Hensyn til de ovenanførte Foredrag bemærkes endnu, at det ifølge Vidneudsagn skal have været kjendeligt, at de deri forekommende Antydninger om en voldsom Omvæltning fuldstændig forstodes af Tilhørerne, som paa disse Steder i Talen ved deres Tilslutning tilkjendegav, at de vare forstaaede.

Med de Vidnesbyrd, der efter det ovenfor Anførte foreligge om, at de Domfældte have havt til Hensigt at omstyrte den bestaaende Samfundsordning ved Vold, ere endelig de af dem gjentagne Gange for Retten aflagte Tilstaaelser fuldstændig overeensstemmende. Af Brix er saaledes forklaret, „at den internationale Arbeiderforening for Danmark er dannet og dens Virksomhed fortsat med det bestemte Formaal for Øje ved en voldsom væbnet Kuldkastelse af Kongedømmet og Rigsdag samt de bestaaende Institutioner at indføre den socialistisk-demokratiske Republik, og i den at bringe de af ham anførte socialistiske Formaal til fuld praktisk Gyldighed. Forsaavidt han saaledes tidligere har anført, at Hensigten kun gik ud paa at indføre den ved Magtanvendelse, forsaavidt det ikke kunde ske godvilligt, erkjender han, at han ligesaalidt som Pio og Geleff har antaget eller kunnet antage, at en saadan Omvæltning af den bestaaende Stats- og Samfundsmagt kunde

*) Denne har han efter sin Forklaring for Retten betragtet som Omvæltningens eller Revolutionens Fane.

ske uden Modstand, og forandrer derfor denne Reservation, idet han paany erkjender, at Hensigten og Maalet for den internationale Arbeiderforenings Lederes Virksomhed har været, som anført, ved Vold at indføre den socialistisk-demokratiske Republik, saaledes som han for sit Vedkommende har beskrevet at ville det, her i Landet. For at naa dette bestemte Maal er Foreningen, som anført. dannet, og var det i det Hele Hensigten og Maalet at uddanne den til en kraftig rundtom i Landet forgrenet organiseret Magt, som de i det givne Øjeblik som Ledere kunde benytte som Udgangspunkt og Middel til at lede og indføre den Omvæltnings Bevægelse, der skulde kuldkaste Stats- og Samfundsmagten og indføre den socialistisk-demokratiske Republik. Med dette Maal for Øje arbeidede de uafbrudt paa at give Foreningen Udvidelse og Styrke ved at danne saamange Filialer som muligt i Provindserne og skaffe saa mange Tilhængere som muligt her i Staden. . . . Da Foreningen havde erklæret sig for en Filial af Internationale i London, og denne gaar ud paa at lede en af den fremkaldt Omvæltning, hvorved Arbeiderne komme til at beherske Samfundet, var det allerede paa Grund deraf klart, at de fulgte i samme Fodspor, og at deres Hensigt var at gjøre Proletariatet her i Landet bekjendt med den Magt, det kunde have, naar det samlede sig, og derhos at samle det, ved Agitation at holde det sammen og drage saa mange som muligt ind under Bevægelsen for, naar Tiden var kommen, at benytte den derved frembragte Organisation til voldsomt at gjennemføre de Planer, de havde." Han har endelig forklaret, at Pio var den, der indførte de socialistiske Ideer her i Landet og under sin Nærværelse her ledede og styrede Bladets og Foreningens Anliggender „som det høist og mest betydende Medlem, samt at saavel han (Brix) som Geleff fulgte Pio som Hovedlederen".

Pio har under Forhørerne erkjendt, „at Socialismen heri Landet har tilstræbt, at det gamle Samfund, som led af saa store Mangler og var saa uretfærdigt ligeoverfor den 4de Stand, skulde skaffes til Side ved en Omvæltning, og at der istedetfor det gamle Samfund skulde indføres den nye socialistiske Sam-

fundsbygning, og at denne Indførelse forudsatte en Kamp imellem den formuende Klasse paa den ene Side og den 4de Stand paa den anden, altsaa mellem den Rige og den Fattige, den Fornemme og den Simple, Kapitalisten og Arbeideren, Godseieren og Husmanden, mellem Manden med Rettigheder uden Pligter og Manden med Pligter uden Rettigheder, som i Dagbladet „Socialisten" Nr. 1 nærmere fremhævet." ... „Ved Foreningens Dannelse, Udvikling og den Agitation, der dels var udvist, dels fremdeles skulde udføres mellem Husmændene og Arbeiderne, med andre Ord den lavere Samfundsklasse, havde han som Maal at indføre ommeldte Samfundsordning, og, som han har udviklet i sit Foredrag den 27de April 1872 (anført ovenfor S. 33—35), var det ham klart, at Magthaverne og Storborgerne vilde holde paa det Bestaaende og vise sig fjendske imod enhver Forandring samt i fornødent Fald forandre Loven for at holde Arbeiderne ude af Stand til igjennem den, hvis det var muligt, at opnaa deres Fordringer, og at dette derfor kun vilde kunne opnaaes ved, at Arbeiderne eller den 4de Stand viste og brugte deres Magt eller med andre Ord voldsomt kuldkastede den gamle Samfundsorden og paa samme Maade indførte den nye".... „Det har været hans Overbevisning, at den 4de Stand heri Landet har været underkastet en saa uretfærdig Behandling, idet den, endskjønt den var den talrigste, ikke havde nogen Betydning, medens den efter sit Tal skulde have den fulde Magt i Staten, mens Storborgerne eller de Formuende, endskjøndt de vare de faa, havde den hele Magt og Herredømmet, at det var Gjenstanden for hans og Foreningens Bestyrelses Ønsker og Virksomhed og for hans og deres Bestræbelser, at faa denne Uretfærdighed hævet ved at organisere Proletariatet, gjøre det fuldt bekjendt med sin Magt og saaledes føre det hen til at indføre paa foranførte Maade den Samfundsorden, hvorved den 4de Stand vilde komme til sin Ret" ... „Formaalet for Foreningen og Agitationen heri Landet har været, at danne en Organisation af socialistisk Beskaffenhed, som skulde benyttes til at indføre den socialistiske Samfundsordning ved en voldsom Omvæltning." Efter senere

at være gjort bekjendt med den ovenfor anførte Tilståaelse af Brix med Hensyn til Maalet og Hensigten med den internationale Arbeiderforenings Dannelse har Pio tillige tiltraadt denne Forklaring som sin blot med det Forbehold, at han, som tidligere anført, ved Omvæltningen kun betingelsesvis vilde afskaffe Kongedømmet og indføre Republiken*)

Geleff har vedgaaet, „at hans Tanke og Hensigt har været, at han og de andre Ledere, naar Tiden dertil fandtes gunstig, vilde reise en stor Folkebevægelse heri Landet og støttede paa den opfordre Kongen, Regjeringen og Rigsdagen til at give efter for den socialistiske Folkevillie og godvillig give Afkald paa Magten for at undgaa de Katastrofer, der i modsat Fald vilde indtræde, men at de, hvis der ikke blev givet efter, men sat Modstand imod Socialisternes Villie, vilde anvende den efter Omstændighederne fornødne Vold og ved Udøvelsen af saadan fordrive Kongen, Regjeringen og Rigsdagen og indføre den socialistisk-demokratiske Republik her i Landet". Ogsaa han har for sit Vedkommende tiltraadt den af Brix afgivne Tilstaaelse om Foreningens Formaal og Hensigter, idet han blot bemærkede, at han i Overeensstemmelse med sin ovenfor anførte Tilstaaelse maa fastholde, „at han for sit Vedkommende, men uden at have samtalt derom med de Andre, havde tænkt sig, at han først, naar Øjeblikket var kommet, vilde gjennem en Folkebevægelse søge at formaa Magthaverne til uden Kamp at give Socialisterne Magten, og først naar dette nægtedes, vilde lede det anførte Angreb."

Samtlige tre Domfældte have fremdeles med Hensyn til et stort Antal af de ovenfor S. 22—35 fremhævede Udtalelser erkjendt, at de gaa ud paa at antyde, at den bestaaende Samfundsorden skal kuldkastes og den socialistiske Stat indføres ved en voldsom Omvæltning samt at der ved den tidligere omtalte Anvisning i „Socialisten" 1871 Nr 3 paa at benytte de Arbeiderne ved Grundloven hjemlede Rettigheder alene er tænkt

---

*) Om Pios Stilling til dette Spørgsmaal henvises til S. 10—11.

paa disses Benyttelse ved Siden af de andre Midler. De omspurgte Udtalelser i „Socialisten" ere iøvrigt for Størstedelen forfattede af Pio. Endelig er det ligeledes af samtlige Domfældte forklaret, at skjønt de sjældnere have havt Samtaler angaaende de socialistiske Theoriers Gjennemførelse i deres Detail, har det dog været fuldstændig forstaaet imellem dem, at Foreningen og Bladet var oprettet for at danne en Organisation, der skulde udbrede de socialistiske Ideer og være beredt til, naar Tiden kom, at indføre den ved en Kuldkastelse af de bestaaende Samfundsforhold og Indførelse af den nye. Derimod have hverken Sektionsformændene eller Andre været indlemmede i nogen Fortrolighed. Der blev nogle Gange fra Sektionsformændenes Side gjort Paastand paa at blive deltagtige i Bestyrelsesmøderne og paa at faa fremlagt den udenlandske Korrespondance, men disse Fordringer bleve afviste. Endnu fremhæves, at det særlig af Pio er angivet, at han, Brix og Geleff, endskjønt de — som ovenfor anført — vare enige om Foreningens Virksomhed og Formaal i Almindelighed, „dog ikke have anset det nødvendigt at have Enighed om alle Maal i fuld Detail, idet de hovedsagelig gik ud fra, at det navnlig gik ud paa at udvikle Foreningen i den anførte Retning, og han for sit Vedkommende antog, at man stedse senere i det givne Øieblik kunde blive enige om Afvigelserne i de enkelte Punkter, hvori de kunde have forskjellige Meninger". Iøvrigt betragtede han sig „som det styrende Medlem, der kunde formaa de Andre til at følge ham."

Hvad angaar Tidspunktet for Iværksættelsen af den saaledes tilsigtede Omvæltning, er der vel jævnlig i „Socialisten" og i de af Bestyrerne holdte offentlige Foredrag hentydet til, at Gjennemførelsen var meget nær forestaaende (saaledes f. Ex. Social. 1871 Nr. 1, Nr. 2, Nr 4, Nr. 13, Nr 14, Nr. 20, Nr. 25, Social. 1872 Nr. 4, der alle ere citerede ovenfor S. 22–26, og Social. 1871 Nr. 24*). Dag-

*) „Udbryder Revolutionen i Frankrig i Januar 1872 — hvad der er al Rimelighed for —, da vil den Organisation, som ved vore

bladet „Socialisten“ af 4de April og 2den Mai 1872, samt de ovenfor gjengivne Foredrag af Geleff den 13de Marts 1872 (S. 31—33) og af Pio den 27de April s. A. (S. 33—35). Fremdeles kunde de Domfældtes Optræden ligeoverfor Politidirektørens Forbud imod Afholdelsen af Folkemødet den 5te Mai 1872 synes at pege i samme Retning. Det er imidlertid af alle tre Domfældte forklaret, at de omhandlede Udtalelser ikke ere at forstaa bogstavelig, hvorhos det særlig af Pio og Geleff er angivet, at det for at fremme Bevægelsen og holde den i Aande af dem ansaaes for politisk rigtigt at give det Udseende af, at Maalet snart kunde naaes. Ligeledes er det af alle de Domfældte stadig fastholdt, at det ikke var deres Hensigt at gjennemføre Omvæltningen den 5te Mai 1872*). Iøvrigt er der angaaende det her omhandlede Punkt af Brix afgivet følgende nærmere Forklaring:

„Hans og de Andres Tanke har været, at den socialistiske Stats- og Samfundsordens Indførelse paa den af ham angivne voldsomme Maade skulde gjennemføres, saa snart Omstændighederne gjorde det sandsynligt, at det vilde kunne ske. Han erkjender, at Hensigten har været at ville gjennemføre den, naar Foreningen gjennem sit Medlemstal, Organisation og Udbredelse af Ideerne havde faaet en saadan Styrke, at de som Ledere antoge, at der var Sandsynlighed for at kunne optage Kampen og føre den igjennem, eller for Socialisterne heldige Begivenheder i Udlandet som til Exempel en seirrig Revolution i et eller andet større Land gav en saadan Understøttelse, at Gjennemførelsen antoges at ville lykkes. Saa snart saadanne heldige Omstændigheder fandt Sted, som gjorde det rimeligt, at Gjennemførelsen kunde finde Sted, var det Meningen og Hensigten, at de vilde sætte sig i Spidsen for Bevægelsen for at gjennem-

---

Anstrengelser er tilveiebragt mellem en stor Del af Arbeiderne, være tilstrækkelig til at forhindre al Udskeielse, paa samme Tid, som den tillige vil gjøre Seiren let, ublodig og afgjørende.“

*) Om Mødet den 5te Maj 1872 og Domfældtes Hensigter med dette henvises iøvrigt til den nedenfor S. 58 o. f. givne Fremstilling.

føre den." Han (Brix) har iøvrigt ikke tillagt den socialistiske Bevægelse her i Landet saa stor Betydning som Pio, „men antaget, at der endnu maatte gaa nogen Tid hen, inden den socialistiske Bevægelse fik en saadan Betydning og Styrke, at der var nogen Udsigt til at gjennemføre den i sin fulde Udstrækning. De vare imidlertid alle Tre enige om, at det skulde udføres, saasnart det efter Omstændighederne var gjørligt."

Af Pio er nærmere forklaret: „Hvornaar Tidspunktet for denne Omvæltning vilde være kommen, vilde bero paa Omstændighederne, og var det navnlig Meningen og Tanken, at en saadan Indførelse af Samfundsordenen skulde finde Sted, naar Omstændighederne gjorde det sandsynligt, at en saadan Omvæltning vilde lykkes. Det var antaget, at dette vilde kunne ske med Held og da udføres, naar Foreningen heri Landet havde vundet en saadan Udbredelse og Styrke, at den vilde kunne sætte sine Fordringer igjennem ved Magtanvendelse, eller naar Begivenhederne i Udlandet og da navnlig en seirrig socialistisk Revolution gjorde det rimeligt, at en heri Landet reist Bevægelse fra Socialisternes Side vilde kunne bevirke det bestaaende Samfunds Kuldkastelse og Indførelse af den nye Samfundsorden. Der var saaledes ikke bestemt nogen Tid, paa hvilken den socialistiske Reisning heri Landet skulde finde Sted, men man vilde kun forberede Jordbunden og udvikle Foreningens Styrke, for at have Forholdene beredte til, naar foranførte Omstændigheder, som gjorde Indførelsen sandsynlig, indtraf, at kunne benytte dem og ved en Omvæltning naa sit Maal". Med Hensyn til de i „Socialisten" oftere forekommende Udtalelser om, at Pariserkommunen vil være oprettet i en ganske nær Fremtid, har han derhos særlig angivet, at han i Henhold til socialistiske og udenlandske Blade ventede en ny Opstand i Paris i Januar 1872, og at Grunden til, at den ikke indtraf, navnlig laa i, at det udtaltes som sandsynligt i Regjeringskredsene i Frankrig, at et moderat Udfald af Valgene i Paris vilde bevirke Nationalforsamlingens Flytning til denne By.

Geleffs Forklaring angaaende Tidspunktet gaar ud paa Følgende: „Han antog, at Opnaaelsen af Socialisternes fulde For-

maal, Republikens Indforelse, kun vilde kunne ske, naar de socialistiske Ideer havde faaet en stor Udbredelse og den socialistiske Forening en stærk Udvikling, hvorhos han for sit Vedkommende antog, at den socialistiske Republik ikke vilde kunne indføres saaledes, at den kunde holde sig, medmindre Udlandet var gaaet i Spidsen derfor, og vilde han kun indføre den som anført, naar der var Rimelighed for ikke alene dens Gjennemforelse men dens Holdbarhed. Det var saaledes hans Mening, at den skulde indføres heri Landet, naar en seirrig Revolution i Udlandet havde anvist Veien og der efter Foreningens og Socialismens Udbredelse heri Landet var rimelig Grund til at antage, at den vilde kunne gjennemføres og bestaa. Naar disse Omstændigheder vilde indtræffe, vilde bero paa Forholdene, navnlig om det vilde ske i en nær eller fjernere Fremtid. Foreningens nuværende Styrke ansaa han for meget for lille og Begivenhederne i Udlandet for altfor lidet heldige, til at der kunde være rimelig Grund til for Øjeblikket at antage, at det var muligt at gjennemføre den socialistisk-demokratiske Republik, end mindre til at der kunde være noget Haab om, at den kunde holde sig". Den anførte Betingelse, at Udlandet var gaaet i Spidsen med en seirrig socialistisk Bevægelse, har han senere nærmere forklaret saaledes, at en saadan Bevægelse navnlig skulde have fundet Sted i Tyskland eller Frankrig, hvorhos han har bemærket, „at der efter hans Anskuelse var Udsigt til, at en saadan seirrig Bevægelse vilde finde Sted i Tyskland."

Men om det end herefter maa antages, at de Domfældte ikke have tilsigtet en øjeblikkelig Omvæltning af den bestaaende Samfundsordning og overhovedet ikke med Hensyn til Tidspunktet for dennes Iværksættelse have taget nogen anden og bestemtere Beslutning end, at den skulde foregaa, naar der i en nærmere eller fjernere Fremtid indtraadte et gunstigt Øieblik, var det dog paa den anden Side ingenlunde deres Hensigt at afholde sig fra al Virksomhed for Endemaalets Fremme, indtil dette Øjeblik kom. Det er tvertimod godtgjort, at de med hint Maal for Øje gjennem et længere Tidsrum have udfoldet en planmæssig for-

beredende Virksomhed, som endnu var i fuld Gang, da deres Anholdelse den 5te Maj 1872 afskar dens videre Udvikling. Som det fremgaar af deres ovenfor anførte Tilstaaelser*), betragtede de den internationale Arbeiderforening som Hovedmidlet til, naar Tiden kom, at fremtvinge Indførelsen af den socialistiske Stat. De søgte derfor ved alle de Midler, som stod i deres Magt, at uddanne den til en kraftig rundt om i Landet forgrenet, organiseret Magt og at vinde Stemningen for den og dens Formaal. Ifølge deres herom afgivne nærmere Forklaring skulde dette „naaes ved at udgive

---

*) Senere hen, efter at Sagen forlængst fra Aktors Side var inkamineret for Kriminal- og Politiretten, have iøvrigt saavel Pio som Brix tilbagekaldt deres gjentagne Gange afgivne Tilstaaelser om, at de havde til Hensigt ved Anvendelse af Magt at omstyrte den bestaaende Samfundstilstand og indføre en socialistisk Stat. Særligt er det af Pio i saa Henseende angivet, at han kun har havt den rent theoretiske Hensigt at udbrede de socialistiske Ideer og overlade til Folket, hvorledes det vilde udføre Theorierne praktisk, samt at de i hans Tilstaaelser forekommende Forudsætninger om Kamp og voldsom Kuldkastelse af det Bestaaende alene havde den Eventualitet for Øie, at Storborgerne efter at være fortrængte fra Magten ved Proletariatets udstrakte Benyttelse af den grundlovmæssige Stemmeret, vilde forsøge en Kamp for at gjenvinde deres hidtil havte Forrettigheder. Han har derhos ytret, at det er forekommet ham, som om næsten hver enkelt af hans Udtalelser ved Tilførslen til Protokollen har faaet „et Skjær, der ikke med Rette tilkom den". Ligesom det, hvad sidstnævnte Punkt angaar, er overflødigt at fremhæve de af vedkommende Protokolfører og Retsvidne afgivne Bevidnelser, hvorefter de til Retsprotokollen skete Tilførsler have indeholdt en fuldstændig tro Gjengivelse af de aflagte Forklaringer og derhos stedse af Pio, med hvem de Punkt for Punkt blev gjennemgaaede, ere erkjendte for fuldstændig rigtige, saaledes vil det til Bedømmelse af den Betydning, der iøvrigt kan tillægges de fra Brix og Pio fremkomne Tilbagekaldelser være tilstrækkeligt at henvise til de Oplysninger, der — selv bortset fra de tidligere af dem afgivne Tilstaaelser — foreligge om deres Hensigter (se ovenfor S. 20—35 og nedenfor S. 45—55).

Socialisten, ved Foreningens Virksomhed, ved Foredrag og Understøttelse af Skruer, ved Brevvexlinger, ved Møder af forskjellig Natur, og var det paatænkt at afholde Folkemøder og Arbeider-Kongresser. Ved alle disse Foranstaltninger og den derved fremkomne Agitation var det de 3 Lederes Hensigt dels at indpode de socialistiske Ideer i Befolkningen, dels at forøge Foreningen ved en stor Tilslutning fra Proletariatets Side og gjøre Medlemmerne og dem, der mødte ved Foredragene og læste Socialisten, modtagelige for de nye Ideer, som bleve beskrevne som dem, der alene kunde medføre Lykke og Velvære for Arbeiderne, hvem det paa alle Maader blev gjort indlysende, at den nu bestaaende Samfundsmagt og Orden aldrig vilde kunne skaffe dem Retfærdighed eller Lykke, idet de vilde vedblive at leve under de usle Forhold, hvori de befandt sig.

I samme Hensigt gjordes det Arbeiderne indlysende, at den bestaaende Stats- og Samfundsorden var uholdbar og viet til Ødelæggelse, at dens Undergang maatte komme, og at denne Undergang kun vilde kunne ske ved en Kamp mellem den og dens Tilhængere paa den ene Side og Arbeiderne paa den anden, og bleve Arbeiderne saaledes efterhaanden gjorte fortrolige med, at denne Omvæltning forestod, og bleve de saaledes forberedte, at de kunde formaaes til at gribe ind i den, naar Øjeblikket kom."

„For at naa det angivne Maal var det fremdeles et virksomt Middel at prædike Kongedømmets Overflødighed og Kostbarhed, at nedbryde Agtelsen for det Bestaaende, saaledes for Embedsstanden og særligt Præstestanden, for Religionen, som den forstaaes og udøves, for Nationalitet, for Rigsdag og Autoriteter, og navnlig for Storborgerne. Det maatte gjøres klart for Arbeiderne, at disse Institutioner kun vare til for at nedtrykke dem og holde dem nede, og at hovedsagelig den nuværende Stats- og Samfundsindretning kun gik ud paa at undertrykke dem ved alle mulige Midler, samt holde dem i Uvidenhed, og derfor var uretfærdig og burde omstyrtes."

„Overhovedet har det været deres Hensigt at give Foreningen

en saadan Styrke, og ved den de socialistiske Ideer en saadan Udbredelse, og vække en saadan Agitation i hele den lavere Befolkning, og prædike det bestaaende Samfunds Elendighed, Uudholdelighed og Umulighed, naar Arbeiderne skulde existere, saa længe og forberede saa vedblivende den lavere Befolkning paa en Omvæltnings Nodvendighed, for at den kunde opnaa Retfærdighed og Lykke, at de, naar Øieblikket var gunstigt, kunde forefinde en Organisation og en Modtagelighed for den nye Samfundsbygnings Indforelse paa ommeldte Maade i hele den lavere Befolkning, som vilde, naar de gave Tegnet og ledede Angrebet paa Stats- og Samfundsmagten, bevirke, at Proletariatet eller Arbeidsstanden vilde følge dem i den væbnede Kamp, for gjennem en Sejr at naa Oprettelsen af den Samfundsbygning, som tilstræbtes gjennem Socialismen".

Den saaledes afgivne Tilstaaelse om, ved hvilke Midler de Domfældte vilde forberede en voldelig Omvæltning af den bestaaende Statsforfatning, bestyrkes fuldstændig ved de iøvrigt foreliggende Oplysninger, hvorhos disse tjene til at give et fyldigere Billede af hele den forberedende Virksomhed, de Domfældte have udfoldet. Et Hovedtræk i denne, som nærmere skal belyses, er den Indvirkning, de saavel ved offentlige Foredrag som navnlig gjennem Udtalelser i Pressen have søgt at udøve paa Arbeiderbefolkningen. I faa Ord kan denne Virksomhed betegnes som en planmæssig Ophidselse af Arbeiderbefolkningen til fanatisk Had imod de andre Samfundsklasser og overhovedet imod den nuværende Samfundsordning, der paastaaes udelukkende at være Skyld i Arbeidernes Nød og Elendighed, Nedbrydelse af Respekten for de bestaaende Samfundsindretninger og Anstalter samt Indskjærpelse af den Lære, at en virkelig Forbedring af Arbeidernes Stilling alene kan opnaaes gjennem Indforelsen af den socialistiske Stat. I Forbindelse hermed stræbes der planmæssig efter at forberede Arbejderbefolkningen paa og vinde dens Stemning for, at en saadan Omvæltning, naar et gunstigt Øjeblik frembyder sig, skal gjennemføres med Magt.

I det ovenfor fremhævede Øjemed gives der i Bladet „Socialisten" en i højeste Grad usand og overdreven Skildring af Arbejdernes nuværende Stilling. Saaledes søger Bladet at give det Udseende af, at hele denne Samfundsklasse — Fabrikarbejdere, Haandværkssvende og Dagleiere i Byerne samt Husmænd og Indsiddere paa Landet — under den nuværende Ordning af Arbejdsvirksomheden er ude af Stand til at forskaffe sig de simpleste Livsbetingelser (Social. 1871 Nr. 1) og snart intet andet Valg har end at sulte ihjel (Social. 1871 Nr. 2*), Nr. 4, Nr. 12, 1872 Nr. 9**). Fra Fødselen af ere dens Medlemmer bestemte til at slæbe sig igjennem den elendigste Tilstand, lig med — ja værre end Slavernes; thi disse have dog en Værdi for deres Herrer, medens Arbejderne ingen saadan have, fordi der altid er Overflod af dem (f. Ex. „Social. Blade" 1ste Hefte. S. 10, Social. 1871 Nr. 4***), Nr. 8 og 1872 Nr. 6). Ulykkestilfældene i Fabrikerne kaldes „indirekte Arbejdermord", og det fordres, at Arbejdsgiverne med deres Person skulle være ansvarlige for dem (Social. 1872 Nr. 6). Denne Arbejdernes fortrykte og haabløse Tilstand udmales idelig i Bladet med overdrevne

---

*) „Ja det er virkelig snart kommet saa vidt, at det dreier sig om, hvorvidt de 90 af 100 Mennesker skulle have Mad eller ikke, det vil sige: hvorvidt Samfundet vil tillade dem at leve, eller de skal — sulte ihjel. —

Nei den, der af vort nuværende Samfund er fordømt til at sulte og til at fryse, det er Arbeideren".

**) „De 90 Procent af Befolkningen maa nære sig som Hunde af, hvad de 10 Procent kaste ned under Bordet til dem".

***) „Dog nu kommer Forskjellen; ingen Storborger behøver at ængste sig for Arbejdernes fortvivlede Gjerninger; hvad gjør det, om de skjære Halsen over paa sig selv eller springer i Stranden, eller knuses af Maskiner eller døer af Svindsot; han taber jo ikke en Skilling. En Time efter kan han faae ny menneskelige Maskiner fra Arbeidsmarkedet".

Farver (Social. 1871 Nr. 11*), Nr. 25, 1872 Nr. 2, Dagbladet „Socialisten" 5te April og 2den Mai 1872) og endnu stærkere i de socialistiske Sange**), der indprænte Arbejderne Hadet som det eneste Vaaben, de have tilovers imod Storborgerne. Arbejdernes Stilling betegnes derhos ikke blot i økonomisk Henseende som elendig og haabløs; ogsaa Almueundervisningens Tilstand erklæres for ussel, og hvad angaar Religionen, kan den ikke yde Trøst i Nøden, saameget mindre som Kristendommen i Tidernes Løb „er bleven en Tvedragtens Religion, der udsaar Fanatisme og Ufordragelighed i sine Bekjenderes Hjerter, . . . en Spændetrøje for den Ringe, brugbar til at holde ham tilbage, naar han vil sprænge de Samfundsbaand, der tvinger ham til Usselhed og Nød"

---

*) „Trællende arbeider han sig frem fra Vuggen til Graven, medens Sulten sønderriver hans Indvolde, og Sorg og Ulykker, Haan og Foragt gjør hans Øine røde af Graad".

**) Af disse fremhæves den jævnlig i Foreningens Møder afsungne „Socialisternes Marsch", hvoraf der her skal anføres følgende Vers:

Snart dages det Brødre, det lysner i Øst. —
Til Arbeidet, fremad i Kor!
Man haaner den Fattiges eneste Trøst:
Vor Ret til at leve paa Jord;
Man deler vor Frihed, beskærer vort Brød;
Til Arbeidet! Liv eller Død!

Aartusinders Aag paa vor Nakke blev lagt,
Vi bar det og tav i vor Nød,
Men er vi de Mange, saa være det sagt,
Vi fordrer det daglige Brød.
Samdrægtige gaar vi i Sorg og i Nød,
Til Arbeidet! Liv eller Død!

Vor Arne er kold og vort Hjem kun et Skjul
For Trængsler og Tvedragt og Savn;
Vor Idræt man fængsler i Bur som en Fugl
Og kaster Foragt paa vort Navn —
Vi levnes kun Habet, den ulmende Gløb —
Til Arbeidet! Liv eller Død!

(Social. 1871 Nr. 1, 1872 Nr. 5*). Endelig er Arbejderen ogsaa underkuet i politisk Henseende; den ved Grundloven givne Frihed er ikke andet end et Gjøgleværk (Social. 1872 Nr. 9), som kun et lidet Mindretal Storborgere nyde godt af, medens den store Mængde, Arbejderne, er ligesaa ufri som nogensinde før; derfor er ogsaa „al denne Tale om den dejlige Frihed noget meningsløst Præk" (Social. 1872 Nr. 7).

Skylden for den elendige og fortrykte Tilstand, Bladet saaledes udmaler som Arbejdernes Lod, lægger Bladet ikke i nogen Henseende eller for nogen Del paa Arbejderen selv (f. Ex. Social. 1871 Nr. 5 og Nr. 7). Selv om denne forfalder til Drukkenskab, forsømmer sine Børn, ja endog om han bliver Forbryder, falder Ansvaret herfor ikke paa ham selv (f. Ex. Social. 1871 Nr. 9**). Hele Skylden for den Stilling, hvori Proletariatet befinder sig, falder paa „Storborgerne" og det bestaaende Samfund, „dette vanvittige Sammensurium af forældede Institutioner (Dagbl. Social. 12te April 1872). Fremfor Alt lægger Bladet „Kapitalisterne" for Had. Efter den i Bladet fulgte Sprogbrug haves ved det fremhævede Udtryk imidlertid ikke alene de Folk for Øje, som sidde inde med de store Rigdomme, Jordgodsejere eller Kapitalejere. Om end Forbitrelsen er stærkest imod disse, saa sigter den fremhævede Betegnelse dog ingenlunde direkte til Modsætningen mellem Fattige og Rige, men til Modsætningen mellem Arbeidere og Arbeidsgivere, mellem dem, der ere nødte til at sælge deres Arbeids-

---

*) „I noget, som kaldes Religion, skulde der altsaa findes en Trøst i Nød og Sorg. Men vilde en direkte Afgjørelse ikke være langt at foretrække? Thi en Gjenopfriskelse af salvelsesfulde Floskler, som henviser til at lide og haabe paa et bedre Liv efter Døden, er ingen Trøst for en Familie, der ikke paa ulovlig Maade vil forskaffe sig Føden, men som i Nød maa dele tørt Brød paa et usselt Tagkammer".

**) „Disse beklagelsesværdige Skabningers Forbrydelser . . . . ere helt og holdent Samfundets eget Værk".

kraft, og dem, der kjøbe den (Social. 1872 Nr. 11) og altsaa søge en Fordel for sig selv ved at benytte fremmed Arbejde. Disse Sidstnævnte skjæres alle over een Kam, den store Fabrikant og den mindste Haandværksmester, Jorddrotten og Gaardmanden, fordi de alle staa som Arbejdsherrer overfor Arbejderne. Det er navnlig iøjnefaldende, at om end Bladet ikke saa ofte angriber Gaardmandsstanden som Fabrikanterne og Mestrene i Byerne, saa er dette, som Bladet selv udtaler, fordi det er saa optaget af Forholdene i Kjøbstæderne, at det ikke kan skjænke Landet synderlig Opmærksomhed, men derimod paa ingen Maade begrundet i, at det betragter Bondernes Forhold til deres Arbejdere paa en anden Maade eller med venligere Øjne end Mestrenes overfor deres Svende. Endelig skal endnu fremhæves, at det hvert Øjeblik gjentages i Bladet, at Embedsmænd, Lærere, Læger, Advokater o. s. v. ere Kapitalisternes trofaste Hjælpere, hvorfor de ogsaa gaa med ind under Betegnelsen „Storborgere".

Det er disse Samfundsklasser, som i Forbindelse med det Samfund, de have skabt og beherske, bære Ansvaret for den oprørende Tilstand, hvori Arbejderne efter Bladets Skildringer befinde sig. Arbejdernes økonomiske Trang erklæres for Resultatet af Kapitalisternes umættelige Havesyge, der til deres egen Fordel udpiner Arbejderens Kraft til til det Yderste (f. Ex. Social. 1871 Nr. 1*), Nr. 7**), Nr. 8***),

*) „Rigmændene, som efter at have opdynget umaadelige Skatte ved at tilrane sig Udbyttet af vor halve Arbejdstid, nu svælger i Nydelsen af alle Jordens Glæder, medens vi, forsultne og elendige, maa være glade ved at faa tilkastet det sorte Brød fra Fattiganstalterne, hvortil de viser os, naar de har slidt os op ved Trællearbejdet."

**) „Hvem er den fattige Landarbejdsmands værste Fjende? . . . det er Gaardmanden, . . . der gjør Alt for at holde de Fattige, Trældyrene, under Aaget . . . og hans Middel er Berøvelsen af Arbejde og Brød."

***) „. . . de egentlige Kapitalister, . . . der forklare Ejendomsretten som uindskrænket Ret til ved ethvertsomhelst Middel at drage Andres Ejendom til sig og leve ved Andres Arbejde."

Nr. 11, Nr. 12*), Nr. 14, 1872 Nr. 4) og samtidig modarbeider ethvert Forsøg fra Arbejdernes Side paa at skaffe sig taaleligere Livsvilkaar (Social. 1871 Nr. 22). Kapitalisterne tilrane sig ikke blot en Del af det Arbejderen tilkommende Udbytte af hans Arbejdsvirksomhed, men have tillige vidst igjennem de indirekte Skatter at vælte den aldeles overveiende Anpart i de offentlige Afgifter over paa den Del af Befolkningen, som har mindst Gavn af Staten og dens Indretninger („Social. Blade" 2det Hefte S. 9—10 og Socialisten 1871 Nr. 3). Ligeledes ere de Tryk i andre Retninger, hvorunder Arbejderne efter Bladets Paastand leve, et Værk af Storborgerne. Naar Arbejdsklassen er nedsunket i Uvidenhed, er det, fordi Storborgerne have sørget for at gjøre den høiere Undervisning til et Statsanliggende, paa hvilket der aarlig ødsles store Summer, medens derimod Folkeundervisningen betragtes som Staten aldeles uvedkommende, saa at det tillades Kommunerne at behandle dette Forhold med den største Ligegyldighed (Social. 1871 Nr. 25). Naar Religionen er blevet forvansket, er det, fordi Storborgerne, der ikke selv tro paa den, benytte den og dens Tjenere, til at holde Folket i Trældom og Uvidenhed (f. Ex. Social. 1871 Nr. 1, Nr. 25, 1872 Nr. 8). Naar endelig Arbejderstanden savner den politiske Indflydelse, som tilkommer den, er Grunden den, at Storborgerne unddrage Arbejderne den fri Brug af deres Valgret og de almindelige Borgerrettigheder, som ere givne ved Grundloven, Forenings- og Forsamlingsfriheden (Social. 1871 Nr. 21 og 1872 Nr. 7). Storborgerne beskyldes endogsaa for at benytte Fædrelandskjærligheden og Nationalitetsfølelsen som Midler til at faa Arbejderne til paa Storborgernes Kommando at udøse deres Blod i Krige, hvis Øjemed kun er at aflede Opmærksomheden fra de indre Forhold (Social. 1871 Nr. 8, Nr. 11, Nr. 22 og 1872 Nr. 3). Bladet kan

---

*) „. . . en Race, der er vant til at behandle Arbeideren som en Maskine, der kun er lavet for at forøge Storborgernes Afgud — Kapitalen."

derfor ikke finde Skjældsord kraftige nok til at betegne denne Klasse (f. Ex. Social. 1871 Nr. 10*) og 1872 Nr 4**), men nægter dem rent ud Ret til at kaldes Mennesker (Social. 1871 Nr. 1***) og Nr. 12).

Som allerede antydet betragter Bladet Statens Embedsstand i alle dens Forgreninger som Kapitalisternes trofaste Allierede i de foregivne fjendtlige Bestræbelser overfor Arbejderne. Der fremsættes derfor idelig i Bladet de groveste Beskyldninger imod Embedsstanden (Social. 1872 Nr, 16†). Særligt beskyldes Skolelærerstanden for Bestikkelighed (Social. 1871 Nr. 7), Dommerne for at fordreje Retten for den Fattige til den Riges Fordel (Social. 1872 Nr. 3 ††) og Nr. 8), og imod Politiet udslynges begge disse Beskyldninger (Social. 1871 Nr. 9, Nr 21 og 1872 Nr. 8). Fremfor Alt er dog Præstestanden Gjenstand for de socialistiske Lederes Angreb saavel i Pressen som i offentlige Foredrag. Denne Stand beskyldes for at hjælpe Storborgerne med at holde Folket i Tomme (t. Ex. Social. 1871 Nr. 1 og Nr. 25) og for i dette Øjemed at forvanske den kristelige Lære

---

*) „. . . istedetfor Storborgernes Humanitet, som Arbejderne stadig faar Anvisning paa, træffer vi overalt Ordensbanditernes Bestialitet."

**) „. . . den djævelske Stupiditet og Grumhed hos de nydende Klasser."

***) „Skal Slægtens Maal være at dele sig i en ringe Part, der ved Overgreb og Udsugelser, ved Begjærlighed og Egoisme gjør sig uværdig til Navnet Menneske."

†) „Mon deres modbydelige moralske Hyl ikke skulde staa i Forbindelse med deres Pengeposer — Pengeposer; der har vi det! — Færre dyre „Ægtevielser", færre „Skilsmisser", færre indviklede Skifteprocesser . . ."

††) „Dommere og Advokater have i vor Tid rent glemt Loven over Prokuratorknebene, og de forstes Uansvarlighed gjør dem ligegyldige for Opfyldelsen af deres skjæbnesvangre Pligter."

(Social. 1871 Nr. 5, Nr. 9*), Nr. 13**)) Ogsaa for Almueundervisningens slette Tilstand lægges den væsentligste Skyld paa Gejstligheden, der har trængt sig ind i Skolen og optager den meste Tid med sin Religionsundervisning for at holde Folket i Uvidenhed og Trældom (Social. 1871 Nr. 18***), Nr. 25 og 1872 Nr. 7). I det Hele taget skildres Præsterne som en moralsk fordærvet og havesyg Klasse (f. Ex. Social. 1871 Nr. 1†) og Nr. 21††)).

I de socialistiske Møder er det navnlig Geleff, der angriber Præstestanden og Religionsundervisningen. Han beskylder saaledes Præsterne for „at drive Høkerhandel med Religionen" og for „kun at vise Billighed i deres Embede, naar der er Penge at tjene". I et Foredrag i den internationale Arbejderforening den 14de Februar 1872 udtalte han fremdeles, „at Præsterne holdt Folket i Uvidenhed. De Bøger, hvorefter Børnene lærte Religionen, saaes tydeligt at være

---

*) „Præsterne kjende kun til Theologi, ikke til Religion — — — deres vilkaarlige og idiotiske Forvanskninger af Kristi Lære . . ."

**) „— kun ved at holde Arbeideren under Aaget formaar de at beholde deres fede Præstetiender og at udøve den fulde Myndighed over Helotsjælene. De fortolker Bibelen til deres egen og den Riges Fordel."

***) „de (Arbeidernes Børn) smides ud i en Fri- eller Fattigskole for at blive fyldte med . . . Patriotisme, Lydighed imod Foresatte, Katekismus . . . kun lutter Vrøvl, der er godt nok for en opvoxende Slavekaste."

†) „Præsterne ere sande Vrængebilleder af Kristi Apostle; . . . . leve de kun for at lave dyrt betalte, rosende Ligprædikener over rige Blodsugere."

††) „Disse sorte Hyklere . . . de ere blide som Lam, naar det gjælder om at opfordre Arbeiderne til at finde sig i at sulte og tørste og fryse og lide Uret, men de ere graadige som Ulve, naar det gjælder om at inddrive deres Tiende."

skrevne af Præsterne, thi naar det heri fortælles, hvorledes Præsterne slog med Staven i Jordans Flod, saa at Vandet skiltes og Joderne kom lykkeligt over, var dette kun anført for at vise Præsternes Almagt." Ifølge hans Udtalelser paa et andet Møde den 5te Februar s. A. er „Præstestanden den Stand, som først og fremmest vil blive afskaffet af Socialisterne; thi Præsterne nutildags give vel Folk gode Raad, men de leve ikke selv derefter; de ere Præster for at have et godt Levebrød." I et Foreningsmøde den 19de Februar 1872 fremhævede han endelig, „at Undervisningen i Skolerne bestod i, at Barnet blev proppet med løgnagtige Historier; thi der var intet fornuftigt Menneske, som vilde tro, at en Mand med et Slag af en Kjæp paa en Klippe kunde faa Vin og Vand til at springe ud af denne, eller at nogle Præster ved at gaa rundt om Jerikos Mure og blæse i Basuner kunde faae disse til at falde ned; dette er kun Historier for at holde Almuen i Uvidenhed og Overtro." I samme Møde betegnede Geleff tillige Kristus som Socialist.

Samtidig med at der saaledes planmæssig arbejdes paa at ophidse Arbejderbefolkningen til Had imod de andre Samfundsklasser og paa at nedbryde Respekten for de bestaaende Samfundsindretninger, der betegnes som Resultatet af de besiddende Klassers forsætlige Bestræbelser for at holde Arbejderne nede i Elendighed og Trældom, indskærpes det stadig disse, at en virkelig Forbedring af deres Stilling er umulig at opnaa paa Grundlag af den nuværende Samfundsorden. Navnlig angribes og haanes de Bestræbelser, der fra de bedre stillede Klassers Side udfoldes for at ophjælpe Arbejderne og vække og styrke deres Evne og Villie til ved egen Hjælp at forbedre deres Stilling. End ikke disse Bestræbelser gaa fri for den Beskyldning for Falskhed imod Arbejderne, som de socialistiske Ledere altid have paa rede Haand, naar Talen er om de Besiddendes Forhold til Arbejderklassen („Socialistiske Blade" 1ste Hefte

S. 9, Social. 1871 Nr. 1, Nr. 4*), Nr. 11**), Nr. 14***), 1872 Nr. 2, Nr. 6 og Dagbl. „Socialisten" af 14de April 1872). Alle Forsog i denne Retning betegnes som fremgaaede af Storborgernes Frygt og deres Erkjendelse af, at det nu, da Proletariatet er begyndt at røre sig efter Aarhundreders Undertrykkelse, „gjælder om ved et lille Offer atter at bringe det til Ro for ikke selv at blive opslugt af det, men i dets Sted atter at kunne trampe det i Støvet" (Social. 1872 Nr. 1). Overhovedet maa Arbejderen for al Ting ikke tro paa, at det nuværende Samfund kan have nogen anden Forandring i hans Stilling at byde ham end den, der bevirkes ved Krudt og Bly (Social. 1871 Nr. 1). Den Kløft, som skiller Arbejderne og deres Modstandere, lader sig derfor ikke fylde af Reformernes Vei (jfr. det ovenfor S. 31—33 citerede Foredrag af Geleff). Det gamle Samfund er modent til Undergang og skal tilintetgjøres (Social. 1871 Nr. 1, Nr. 10*), 1872 Nr. 4, Dagbl. Socialisten af 30te April 1872); først gjennem en total Forandring af hele det Grundlag, hvorpaa Samfundet hviler, vil en Forbedring af Samfundstilstanden være muliggjort og Pladsen ryddet for Opførelsen af den socialistiske Statsbygning med een Etage — for Arbejderen (Social. 1871 Nr. 10).

---

*) „Husholdningsforeningerne kan derfor kun betragtes som et af Bourgeoisiet opfundet Falskneri . . . ., Vaaben imod Arbeideren, hvem man søger at narre til at tro, at han paa denne Maade kan skaffe sig nogen Udsigt til et bedre Liv."

**) „Lad saa længe nok Luftsynet skinne, hvad enten det er i Form af „Arbeiderboliger" eller „Kasser" af alle mulige Slags; vi veed jo dog, at det Hele er Bedrag . . ."

***) „Se I da ikke, Arbeidere, at dette forgyldte Skilt paaskrevet „Selvhjælp" hænger ud som Lokkemad og til Bedaarelse for Trælle med honnet Ambition."

*) „Den gamle Samfundsbygning, som Middelalderen har opført og Fortidens Revolutioner lappet paa, er sit Fald nær. Omsonst afstiver man det ormstukne Træværk . . ."

At endelig Indførelsen af den socialistiske Stat, der saaledes betegnes som den nødvendige Forudsætning for Arbejdsstandens Oprejsning af den nuværende Elendighed, skal ske ved Anvendelse af Magt fra Arbejdernes Side, er et Punkt, som Lederne ved deres Udtalelser fra først til sidst søge at forberede Stemningen paa. For at gjøre Arbejderne fortrolige med denne Tanke og vinde deres Tilslutning til den gjentages det idelig i Bladet, at det store Maal ikke kan naaes, uden at Arbejderne bruge deres Magt, men at en saadan Kamp mellem „de Mange“ og „de Faa“ vil bringe den 4de Stand en let og hurtig Sejr. Samtidig holdes der Arbejderbefolkningen her i Landet det Exempel for Øje, som Proletariatet i andre Lande og fremfor Alt i Frankrig ved Pariserkommunens Oprettelse har givet, hvorhos det bebudes, at en ny Rejsning og Gjenoprettelse af den parisiske Kommune forestaar, og at en saadan Lejlighed ogsaa her i Landet maa benyttes. Som Bevis for Domfældtes Virksomhed i hele denne sidstangivne Retning kan man iøvrigt indskrænke sig til at henvise til de tidligere citerede Uddrag dels af Artikler i „Socialisten“ (S. 22—30) dels af Ledernes Foredrag paa offentlige Møder (S. 31—35).

Som et Led i de Domfældtes forberedende Virksomhed skal endnu fremhæves den Understøttelse, de have ydet forskjellige under deres Bestyrelsestid opstaaede Striker. Disse betragtedes nemlig af Foreningens Bestyrelse ikke blot som et Vaaben, hvormed der kunde virkes for det lovlige Formaal at skaffe Arbejderne gunstigere Vilkaar med Hensyn til Løn, Arbeidstid og Lign.*), men tillige som et Middel til at nære og vedligeholde hele den Agitationsvirksomhed, hvorigjennem Arbejderbefolkningen skulde forberedes paa og stemmes for Ledernes Planer. Den første af disse Striker fandt Sted, da Bur-

*) „Et andet af Foreningens Bestyrelse til Opnaaelse af dette Øjemed anbefalet Middel var Oprettelse af Produktionsforeninger, hvortil der i „Socialisten“ skete Opfordring, dog uden Resultat.“

meister og Wains Arbejdere maatte høre op med Arbejdet paa Grund af Uovereensstemmelse med Fabrikanterne, som indtil videre standsede Arbejdet paa deres Skibsbygningsplads. Bestyrelsen for den internationale Arbejderforening for Danmark rettede da gjennem „Socialisten“ 1871 Nr. 12 en Opfordring til alle dem, der endnu arbejdede paa Fabriken, om at nedlægge Arbejdet, indtil Fabrikanterne gik ind paa samtlige de af de afskedigede Arbejdere opstillede Betingelser 1) at tre Kvartermænd bleve afskedigede, 2) at der skete en Forhøjelse i Lønnen af 1 Skilling pr. Time, og 3) at alle de afskedigede Arbejdere uden Undtagelse paany antoges til Tjeneste. Der blev derhos af den internationale Arbejderforenings Bestyrelse foranstaltet et Møde, hvortil samtlige Arbejdere i Kjøbenhavn indbødes, og hvor der efter Foredrag af Brix, Sommer m. Fl. vedtoges et af Bestyrelsen stillet Forslag om, at Forsamlingen fuldstændig bifaldt Arbejdernes Optræden i den foreliggende Sag og fandt de af dem stillede Fordringer overeensstemmende med Billighed og Retfærdighed, samt at Forsamlingen opfordrede alle Arbejdere til af al Magt at støtte deres afskedigede Kammerater og til ved Pengebidrag at virke for et heldigt Udfald. Som Følge af denne Opfordring nedlagde Formerne paa Fabriken Arbejdet; men efter omtrent 14 Dages Forløb ophørte Striken. Pio havde iøvrigt forinden henvendt sig til Generalsekretæren i London med Anmodning om at sende en praktisk Mand, dygtig til at gjennemføre Striken, herover. Det blev ogsaa lovet, at der skulde blive sendt en Mand hertil; men denne, som først gik til Belgien, blev arresteret der og kom som Følge heraf ikke til Danmark.

Den næste Strike af større Betydning var Snedkersvendenes. Den begyndte — iøvrigt uden nogen Opfordring fra den internationale Arbejderforenings Side — i November Maaned 1871 og var først indskrænket til et enkelt Værksted; men da det viste sig, at der var Udsigt til en heldig Udgang, blev Strikens Vedligeholdelse og Udvidelse til andre Værksteder understøttet af den internationale Arbejderforening. Imidlertid ophørte dog denne Strike, som aldrig var bleven almindelig,

temmelig hurtig noget efter at Pio midt i December s. A. var rejst fra Kjøbenhavn.

I den første Uge af April 1872 begyndte den sidste og største af disse Arbejdsnedlæggelser, nemlig Murerskruen. Allerede fra Slutningen af det foregaaende Aar var der begyndt Forhandlinger mellem Murmestre og Mursvende om Fastsættelsen af bedre Vilkaar for de Sidstnævnte. Efterat Pio havde erfaret, at saadanne Forhandlinger vare i Gang, meddelte han Raad om, hvorledes Fordringerne fra Mursvendenes Side kunde stilles, og tilskrev blandt Andet fra Hamborg Mursvend Grøn et Brev, hvori han fremførte sine Tanker herom. Nogen direkte Medvirkning til den paa Mursvendenes Generalforsamling vedtagne Arbejdsnedlæggelse har Pio dog ikke udøvet, og som Grund hertil har han angivet, at han antog, at Tiden ikke var fornuftig valgt, og at der ikke havdes de fornødne Midler til at gjennemføre den. Efterat Striken var kommet i Gang, tilraadede han imidlertid dens Fortsættelse; thi skjønt han fremdeles ikke ansaa dens Gjennemførelse for rimelig med de da forhaandenværende Midler, antog han det dog for muligt, at Midlerne vilde kunne indflyde under Striken, saa at denne kunde udholdes, naar den engang var begyndt. I Overeensstemmelse hermed opfordrede han i „Socialisten" af 10de April 1872 alle Afdelinger af Internationale i Provinserne om at forhindre Tilgang af andre Mursvende. Ligeledes opfordredes Arbejdere af andre Fag til ved Pengebidrag at støtte Strikens Gjennemførelse. I „Socialisten" af 21de April 1872 anbefaledes derhos den Foranstaltning, at Navnene paa alle de Svende, som gjenoptage Arbejdet, før Skruen er endt, opføres paa en Liste, der trykkes og gjemmes til senere Brug. Herved tilsigtedes det efter den senere af Pio afgivne Forklaring moralsk at indvirke paa Vedkommende, saa at de ikke indlod sig paa at gjenoptage Arbejdet. Paa Murerkroen, hvor det fra tidligere Tid har været Skik at have en Tavle til Optegnelse af Personer, som havde brudt deres Forpligtelse til at følge en vis Handlemaade, vare iøvrigt allerede dengang de „Frafaldnes" Navne opførte paa en Tavle.

For yderligere at hjælpe Murerne forfattede Pio for Mursvendelaugets Bestyrelse et Brev til „Allgemeine Maurerverein" i Berlin, hvori denne anmodedes om at yde Bidrag til Strikens Fortsættelse. Han antog nemlig, at Præsidenten Grottckau kunde være villig til at indsende Bidrag, bevæget dertil ved, at den herværende Arbejderforening havde lovet at støtte hans Ven og Meningsfælle Hasenklewers Valg i Flensborg. I samme Anledning tilskrev Pio Internationale i London, men efter hvad han har erfaret, ere disse Breve ikke naaede til deres Bestemmelsessteder.

Mødet paa Nørrefælled den 5te Maj 1872.

Afholdelse af et Folkemøde paa Nørrefælled havde allerede længe før Maj 1872 været Gjenstand for Omtale og Overveielse af Foreningens Bestyrere, hvorved disse dog nærmest vare gaaede ud fra, at det skulde holdes under en Arbejderkongres. Det var nemlig foreløbig paatænkt i Sommeren 1872 i Kjøbenhavn at afholde en saadan Kongres, hvortil der ikke blot ventedes Affendinge fra Internationales forskjellige Afdelinger men tillige Repræsentanter fra de andre Arbejderforeninger her i Landet, og hvortil der overhovedet knyttedes store Forventninger. Først i Slutningen af April Maaned 1872, da Murerstriken tegnede til at ville dø hen, opstod den Tanke allerede nu at afholde et almindeligt Arbejdermøde. Internationales Bestyrelse, som var kommet til Kundskab om, at der kun havdes Midler til at fortsætte Striken 1 til 2 Uger endnu, og fremfor Alt Pio, hvis Løfte om at skaffe Mursvendene Understøttelse fra Udlandet ikke var gaaet i Opfyldelse, følte nemlig, at der under disse Omstændigheder maatte gjøres noget Ualmindeligt for at puste nyt Liv i Agitationen, rejse Midler til Murerstrikens Fortsættelse og skaffe Foreningen Tilslutning. Disse

Betragtninger førte til den Beslutning, at der skulde foranstaltes et Folkemøde paa Nørrefælled, og til Deltagelse i et saadant Møde opfordrede de 3 Bestyrere i „Socialisten" af 2den Maj 1872 ved følgende Opraab:

„Førstkommende Søndag den 5te Mai Eftermiddag Kl. 4 afholdes paa

Nørrefælled

efter Opfordring fra Arbeidere i alle Fag,

et Folkemøde,

hvortil alle Kjøbenhavns og Omegns Arbeidere indbydes.

Kjøbenhavn, den 1ste Mai 1872.

Bestyrelsen for den internationale Arbeiderforening:

Louis Pio,	Povl Geleff,	H. Brix,
Stormester.	Kasserer.	Secretair."

For at fremkalde en til Indbydernes Hensigt svarende Stemning indrykkedes der tillige umiddelbart efter Opraabet den af Pio forfattede Artikel:

„Maalet er fuldt!

Snart dages det, Brødre, det lysner i Øst!
Til Arbeidet fremad i Kor!

Løgn og Bagtalelser i Bladene, ulovlig Fremfærd af Autoriteterne, Had og Forfølgelse fra Capitalisternes Side, det er den „Imødekommen", der er viist vore smaa og billige Fordringer af de idiotiske Magthavere. Denne Leilighed burde gribes, sagde de, for ret at vise Arbeideren, hvor afhængig han er af Capitalens Naade og Barmhjertighed, for at lade ham føle, hvor let det er for den lille herskende Klike paa aldeles storborgerlovlig Maade at sulte ham ihjel, hvis han ikke bøier Nakken under Aaget, hvis han ikke kryber til Korset og beder om den Naade, at maatte slide som sædvanligt for at forøge Indholdet af Storborgernes velspækkede Pengepunge.

Og hvor ypperligt forstaaer vore Modstandere ikke at enes, naar det gjælder en saadan Sag! Ministre, Magistrat, Politi-

directeur, Grundeiere og Pengeposemænd, — alle har de faaet travlt med at sammensværge dem mod Folket; alle føler de, at nu gjælder det at kvæle Frihedsspiren, ligegyldigt om det skal ske „med eller uden Loven". Derfor løser Ministeriet Murmesteren, der har det kgl. Theater, fra hans Forpligtelser; derfor opkalder Crone hver Dag Mursvende, omendskjøndt de ikke har forseet sig; derfor udsætter Magistraten Murerlærlingernes Prøver, og har endog den Frækhed at ville røve Laugenes Penge og gjøre Kjøbenhavns Haandværkere og Arbeidere umyndige; derfor overfalder Ligningscommissionen Mursvendene med Breve; derfor inddriver Grundeierne ubarmhjertigt Huusleien hos de Strikende; derfor skjælder Friskolelærerne deres uskyldige Børn ud; derfor nægter Understøttelsesforeningerne at hjælpe de Nødlidende blandt dem; derfor falder endelig hele Pressen over dem med Løgn og Skjældsord, med Haan og Trusler.

Kjøbenhavns Arbeidere!

Vor ivrigste og mest hadefulde Modstander, Redacteur C. Ploug, erklærer i „Fædrelandet", at „Samfundets Tarv fordrer paa det bestemteste, at dette Forsøg (Murerskruen) falder saaledes ud, at Arbeiderne kommer til bedre Erkjendelse af deres egen Interesse", det vil med andre Ord sige, at han opfordrer Murmestrene til at sulte deres Svende ud, for at ikke de andre Haandværkere og Arbeidere ogsaa skal faae Mod til at forsøge at forbedre deres Kaar!

Skal vi da som Lam lade os føre til Kapitalens Slagterbænk? Skal vi taale, at vore Fjender maaskee for flere Aar standser vor Fremgang? **Nei, det kan Kjøbenhavns Arbeidere ikke være bekjendt!** Lad os derfor samle os; Regjeringerne pleier jo hvert Øieblik at holde Revue over de af deres Undersaatter, som de ved første givne Leilighed vil ofre paa Krigsgalskabens Alter for at tilfredsstille deres Ærgjærrighed. Lad os da engang holde Mandtal over **alle frie Arbeidere,** over Alle, som vil hjælpe os i Kampen mod Capitalen; vi vil da faa at kjende vor egen Magt og vore Fjenders Svaghed; samlede i tusindviis ville vi stille vore For-

dringer og love herandre at staae Last og Brast indtil Seiren er vor!

Men Jer, I Guldets Dyrkere! I, de Fattiges Udsugere! Eder vil vi endnu **en** Gang tilraabe: „I har i Aartusinder iskjænket os en bitter Livsdrik; vogt Jer nu, **Maalet er fuldt!** Lad der ikke komme en eneste Draabe til, eller — **det flyder over!**"

Pio lod derhos bestille en rød Fane til Afbenyttelse ved Folkemødet.

Den Ophidselse, som allerede var fremkaldt ved „Socialisten" af 2den Mai*), søgtes yderligere forøget ved en i

---

*) Som et enkelt Exempel paa den Ophidselse, Artiklen „Maalet er fuldt" foranledigede, kan anføres et Foredrag, der af den ellers som Lovlighedens Forkæmper optrædende Kredsformand Mundberg samme Dag blev holdt for de strikende Murere, og som efter hans egen Forklaring var fremkaldt ved den ophidsede Stemning, hvori Læsningen af den nævnte Artikel havde bragt ham. Det hedder i dette Foredrag blandt Andet:

„Han havde, som saa ofte udtalt, stedse haabet og troet, at Overgangen fra den gamle raadne Samfundsorden til den paa Socialismens Theorier byggede, med en bydende Nødvendighed sig nu meldende nye Tilstand kunde ske ved en jævn Udvikling ad Lovlighedens Vej, at den mellem Kapitalen og Arbejdet værende Kløft kunde fyldes og udjevnes paa en fredelig Maade, men de sidste Dages Begivenheder havde vist ham, at han har taget feil. Man har, siden Arbejderspørgsmaalet for 5 Maaneder siden blev reist her, sagt og troet, at her i vort sindige Danmark kunde det aldrig føre til saadanne Kampe og Rystelser som det har gjort andetsteds; selv han havde troet, at det forældede Samfunds Magthavere dog vilde have Forstand nok til enten roligt at trække sig tilbage eller indordne sig under de nye Former; men Storborgernes „nederdrægtige", „ondskabsfulde" Optræden mod den stedfindende Murerskrue, Storborgerbladenes „løgnagtige", „hadefulde" og „gadedrengeagtige" Maade at omtale Sagen paa, har vist ham, at det usle og ubrugelige gamle Samfunds Magthavere ikke godvillig ville give Afkald paa at pine og udsuge Arbejderne, men at de med Magt maa tvinges ind i det nye Spor — — — Den

„Socialisten" af 4de Maj med Overskrift „Storborgernes onde Samvittighed" indrykket Artikel, hvoraf her kun skal anføres følgende Stykke:

„Det maa være en slem Ting at have den onde Samvittighed, som opstaaer ved, at man har *myrdet* sine Medmennesker; det maa være slemt at have den onde Samvittighed, som Aagerkarlen har, der udsuger sine Medmennesker; det maa være slemt, som Tyrannen, at have *undertrykt* sine Medmennesker; det maae være slemt som Præsten, at have holdt sine Medmennesker i *Uvidenhed*; men med hvilken knusende Magt maae ikke Storborgerens Samvittighed gribe ham, naar den vaagner og fortæller ham, at han har deeltaget i *alle disse Forbrydelser* mod Samfundet. Er det ikke ham, der *myrdede* Arbeideren i 1848 som i 1871? Er det ikke ham, der har *udsuget* Arbeideren til den sidste Skilling, og som hver Dag tvinger Folk ind paa Forbryderbanen ved at nægte dem det Allernødvendigste? Er det ikke ham, som *hersker* med Pisk og Svøbe, med Skjældsord og raa Behandling i de beklumrede Fabrikker? Er det endelig ikke ham, som fylder Arbeideren med Cathekismus og Bibellæsning istedetfor at skaffe

---

rejste Arbejderbevægelse, der som en Strøm gaaer gjennem hele Europas ja hele den civiliserede Verdens Arbejdere, kan, det ser han nu, heller ikke hos os gaa af uden Kamp, og den vil maaske hos os blive haardere og mere forbitret end noget andet Sted. Den er allerede begyndt, vi befinde os saa at sige allerede i Slagets Tummel; lad da Enhver gjøre sig det klart, at det ikke er nogen Leg; det er ikke saadan en Skinfægtning, som det nu afdøde Borgerskab leverede, naar det rykkede ud for at gjøre sig til Nar paa Nørrefælled. Kampen vil blive haard og alvorlig, thi den maa være afgjørende! det er en Kamp, som man siger, paa Liv og Død." .... Han sluttede imidlertid med at antyde, at endnu kunde Kampen ende med Seir for Arbeiderne uden Blodsudgydelse: „Naar vore Modstandere paa Søndag see 50,000 frie og enige Arbeidere samlede i een Phalanx paa Nørrefælled, vil de maaske dog endnu komme til Besindelse og betænke sig paa, at drive Sagen til det Yderste."

ham en Underviisning, som kunde have ham til en høiere Plads i Samfundet?"

Samme Dag blev imidlertid Afholdelsen af Folkemødet forbudt ved nedenstaaende Bekjendtgjørelse fra Politidirektøren i Kjøbenhavn:

„I Betragtning af at **den saakaldte internationale Arbeiderforening her i Staden** ved jevnlige Udtalelser saavel gjennem sit ved Foreningens Love som dens Organ anerkjendte Blad „Socialisten" som ved mundtlige Foredrag deels i dens Møder her i Staden, deels i Møder paa forskjellige Steder trindt om i Landet har stillet en Omstyrtning af de bestaaende Samfundstilstande, Statsforfatningen derunder indbefattet, i Udsigt som Noget, der ikke kan undgaaes;

samt efterat bemeldte Forenings Bestyrelse i det den 2den d. M. udgivne Nr. 26 af det ovennævnte Blad til samtlige Arbeidere her i Staden og dens Omegn har ladet udgaae en **Opfordring til Afholdelsen af et offentligt Folkemøde paa Nørrefælled førstkommende Søndag den 5te d. M. Kl. 4 Eftermiddag;**

hvortil kommer, at det samme Nummer af Bladet i en Artikel betitlet „Maalet er fuldt" har motiveret Sammenkaldelsen af det nævnte Møde paa en for det øvrige Samfund truende Maade,

bliver bemeldte saakaldte Folkemøde saavelsom ethvert andet offentligt Møde under aaben Himmel, der af den nævnte Forenings Bestyrelse eller af Andre paa dens Vegne maatte blive berammet, i Henhold til Grundlovens § 88 og Lov angaaende Omordning af Kjøbenhavns Politi af 11te Februar 1863 § 9 **som farligt for den offentlige Fred og Sikkerhed herved forbudt,** og maa Enhver, der ikke desto mindre maatte medvirke til dets Afholdelse eller deeltage deri, forvente efter den sidstnævnte Lovbestemmelse at blive anseet med Straf af Bøder indtil 100 Rd. eller simpelt Fængsel indtil en Maaned, Alt

forsaavidt han ikke efter den øvrige Lovgivning maatte have forskyldt strengere Straf."

Bekjendtgjørelsen blev den 4de Maj om Middagen Kl. 12 paa Kontoret i Gothersgade meddelt Pio og Brix og opsloges samtidig paa Gadehjørnerne. Af den Politiassistent, som meddelte Pio og Brix Forbudet, blev det tillige ifølge Politidirektørens Ordre tilkjendegivet dem, at Bestyrelsen vilde have at aflyse Mødet i „Socialisten" for den 5te Maj „under personligt Ansvar for dem Alle og enhver Enkelt af dem for alle Følger, som Undladelsen deraf maatte drage efter sig." Pio, som strax udtalte sin Forbitrelse over Forbudet for Brix, sendte denne op til Politidirektoren med den Meddelelse, „at Mødet ikke kunde blive aflyst i „Socialisten", da den internationale Arbejderforening og det nævnte Blad vare to forskjellige Ting; Aflysningen kunde kun ske med Redaktorens (Pios) Samtykke, men denne havde vægret sig derved". Efterat senere Geleff og Mundberg vare komne op paa Kontoret, blev der forhandlet om, hvorledes man skulde stille sig til Forbudet, og paa Forslag af Mundberg blev det da — skjønt ikke uden Modstand fra Pios Side, der betragtede det som et unyttigt Skridt — besluttet, at man skulde henvende sig til Hs. kgl. H. Kronprindsen, der i Hs. Maj. Kongens Fraværelse stod i Spidsen for Regjeringen, for at faa Forbudet hævet, hvorhos Pio gjorde den Indrømmelse, at den røde Fane ikke skulde blive plantet paa Fælleden, hvis man fik Tilladelse til at afholde Mødet. Paa Bestyrelsens Vegne indfandt derefter Geleff og Mundberg sig i Hs. kgl. H. Kronprindsens Palais, hvor de af en Adjudant blev henvist til Justitsministeren. Af denne saavelsom af Polidirektøren, til hvem de sluttelig henvendte sig, blev der imidlertid givet bestemt Afslag paa deres Begjæring om at maatte afholde det til den følgende Dag berammede Folkemøde. Da Geleff og Mundberg vare komne tilbage til Redaktionskontoret med denne Underretning, hvortil de dog føjede, at Politidirektøren havde stillet en Tilladelse til at afholde Mødet om 8—14 Dage i Udsigt, blev

der af dem i Forening med Pio og Brix afholdt et Bestyrelsesmøde, hvorunder Pio i stærke Udtryk hævdede, at Mødet skulde gjennemføres trods Forbudet, og uagtet det var bekjendt, at Øvrigheden havde truffet Foranstaltninger til ved Politi og Militær at forhindre Gjennemførelsen. Brix var strax enig med Pio, men Mundberg, der allerede under Bestyrelsens foreløbige Forhandlinger om et Folkemødes Afholdelse havde talt derimod og nægtet at underskrive Opfordringen dertil, søgte af al Magt at overtale Pio til at opgive sin Beslutning, idet han udtalte sin Frygt for, at et Forsøg paa at gjennemføre Mødet trods Autoriteternes Modstand, vilde medføre Blodsudgydelse og andre beklagelige Følger. Pio gjorde imidlertid herimod gjældende, at Bestyrelsen, naar den var gaaet saa vidt, var opfordret og bunden til at gjennemføre sin Beslutning, og fremhævede navnlig, at man behøvede den Tilslutning, som et stort Arbejdermøde vilde give, for at holde Murerstriken i Gang. Overhovedet var det at opgive Folkemødet, efter hvad der var passeret, det Samme som at lade sig slaa ihjel som Forening; han troede derhos ikke, at Øvrigheden kunde gjøre dem noget Synderligt, fordi de trodsede dens Forbud imod Mødets Afholdelse. Geleff holdt fra først af paa Mundbergs Anskuelse om det Rigtige i at udsætte Mødet, men da der efterhaanden paa Kontoret indfandt sig endel Personer, af hvis Udtalelser han sluttede, at der var Stemning for Mødets Gjennemførelse, opgav han sin Betænkelighed og sluttede sig til Pio. Efterat Mundberg som Følge heraf havde fjernet sig med den Bemærkning, at han vilde tale imod den af Bestyrelsen fattede Beslutning i det til samme Aften allerede tidligere indvarslede Foreningsmøde, bleve de tre Bestyrere enige om, at „Socialisten" for den følgende Dag skulde indeholde en Artikel om, at det berammede Folkemøde vilde blive afholdt trods Forbudet. Denne Artikel satte Pio sig strax til at skrive, for at den kunde afgives til Trykning allerede forinden det til Kl. 8½ om Aftenen berammede Foreningsmøde. Artiklen, der strax blev meddelt Brix og senere ogsaa kom til

Geleffs Kundskab, findes i „Socialisten" for 5te Maj og lyder saaledes:

„Idag Eftermiddag Kl. 4
afholdes et Folkemøde paa Nørrefælled for at drøfte Arbeiderspørgsmaalet.

Igaar Kl. 12 modtog vi fra Politiet en Erklæring om, at dette Møde ikke kunde finde Sted, begrundet paa

at „Internationale" og „Socialisten" har stillet en Omstyrtning af det Bestaaende i Udsigt, „som Noget, der ikke kan undgaaes"; og

at Bladet i en Artikel betitlet „Maalet er fuldt" har motiveret Sammenkaldelsen af det nævnte Møde paa en for det øvrige Samfund **truende** Maade.

Vi erklærer herved atter, at vi anseer en total Forandring af de bestaaende Samfundsforhold for uundgaaelig, hvis det skal blive muligt for Arbeiderne at existere, og vi erklærer samtidigt, at vi ikke tager en Toddel tilbage af hvad vi har skrevet i den nævnte Artikel, eftersom den indeholder vor sande Overbeviisning, og eftersom den aldeles intet Truende indeholder mod det bestaaende Samfund.

Vi maa tillige nedlægge den bestemteste Protest mod den Fremgangsmaade, som Politiet har brugt ligeover for os, og som er **aldeles uforenelig med Grundlovens Paragrafer.** Hr. Crone erklarer, at han forbyder ikke alene dette, **men alle fremtidige Møder,** som vi agte at afholde, uden at tage Hensyn til, hvad vi paa dem agter at forhandle.

Vi, og alle Arbeidere med os, stilles altsaa for Fremtiden udenfor Loven!

Medens Tusinder af Arbeidere uhindret kunne samle sig i Londons Parker, medens Preussens Jernlove tillader Tydskerne det samme, er vi altsaa her komne saa vidt, at vi maa **tigge** Politidirecteuren om Lov til i Fred og Ro at discutere vore Interesser. En saadan Tilstand kan vi ikke finde os i; vi maa betragte det som et utaaleligt Tyranni, som en Gjen-

indførelse af Despotisme, som uværdig for det Folk, der i 1848 modtog Friheden af Kong Frederik den Syvende.

Maaskee staaer det i Politiets og Regjeringens **Magt** at forbyde det; **maaskee** kan de bevæge Danmarks frie Værnepligtige og de af Landets Borgere, som de sulter i Polititjenesten, til at optræde som villieløse Redskaber i deres Hænder; men en Ting staar klart for os: Saalænge vi staaer paa Lovlighedens Grund, saalænge vi benytter de Midler, som vor Grundlov hjemler os, saalænge viger vi ikke et Fodsbred tilbage for Magten! Vi vilde svigte det Hverv, vi har paataget os, vi vilde være uværdige til at staa som Arbeidernes Talsmænd, hvis vi ved Trusler lod os afskrække fra at hævde deres Rettigheder. Lad vore Modstandere handle, som de har Lyst, vi tager ikke vor Bekjendtgjørelse tilbage.

* * *

De Forslag, der foreligger paa Mødet idag fra den internationale Forenings Bestyrelse, er følgende:

1. Alle Arbeidere erklærer, at den nuværende Murerskrue bør støttes ved Pengebidrag, deels fordi den er fremkaldt ved Mestrenes Nægtelse af billige Fordringer; deels fordi det vilde være ubodelig Skade for alle andre Arbeidere, hvis den skulde mislykkes.

2. Bestyrelsen i Forening med hvem andre, som Arbeiderne dertil maatte udvælge, bemyndiges til for den nærmeste Tid at handle i alle Arbeideres Navn, og skal forebringe Hs. kongelige Høihed Kronprindsen følgende Ønsker:

A. Der udnævnes en Arbeidsminister, for at han strax i Forening med den øvrige Regjering kan tage under Overveielse, paa hvilken Maade den Fattige øieblikkelig kan hjælpes, uden at han kommer ind under Fattigvæsenet i den nuværende Skikkelse, og uden at han mister sine borgerlige Rettigheder.

B. Det tillades Arbeiderne i de forskjellige Fag at oprette Forligskommissioner, der kan udjevne Tvistigheder i Arbeidssager mellem Mestre og Svende.

5*

C. Det paalægges alle Autoriteter ikke at optræde til Fordeel for den ene eller anden Part, naar Arbeidet er nedlagt.

*   *   *

Denne af Arbeiderne valgte Comitee skal da ved de offentlige Møder, som herefter afholdes hver Søndag, aflægge Regnskab for, hvad de har udrettet, ligesom ogsaa nærmere Bestemmelser om den fremtidige Fremgangsmaade skal tages.

Hvis Mødet paa Grund af Autoriteternes ubefoiede Optræden skulde blive resultatløst, opfordrer vi alle Arbeidere til at underskrive de med Ovenstaaende ligelydende Adresser, som vil være fremlagt paa Contoiret i Gothersgade 55, og paa Foreningens Contoir, lille Kirkestræde 1, 2den Sal, ligesom vi ogsaa forventer, at Arbeiderne af al Magt vil støtte deres strikende Kammerater ved Bidrag. Saavel **Murerne,** som alle andre, der directe er blevet arbeidsløse ved Skruen — saaledes **Murerarbeidsmændene** — vil efter Evne blive understøttede.

*   *   *

Vi **haaber,** at Mødet vil løbe roligt af, og vi **opfordre** alle Deeltagere til ikke ved deres Holdning at give vore Modstandere Leilighed til den væbnede Indskriden, som de synes at ønske. Folkemodet idag er det første, der i Aarhundreder er blevet afholdt i Danmark; lad os give det det Udtryk af Kraft og Maadehold, som stedse har udmærket den danske Arbeider".

Til den internationale Arbejderforenings Aftenmøde den 4de Maj havde der i Lokalet i Lille Kirkestræde samlet sig en saadan Mængde Tilhørere, at ikke alene Salen, hvori Foredragene holdtes, men ogsaa de tilstødende Beværtningslokaler vare fuldstændig overfyldte. De Tilstedeværendes Antal anslaaes til omtrent 800—1000 Mennesker. Stemningen var i højeste

Grad animeret, og da Pio ikke til det angivne Klokkeslet havde indfundet sig i Lokalet, istemmedes de socialistiske Sange med overordentlig Kraft. Kort efter kom Pio tilstede og blev, idet han steg op paa Talerstolen, hilset med uendelige Jubelraab. Pio begyndte med at udtale, at det vilde være Alle bekjendt, at Politidirektøren havde forbudt Afholdelsen af det til imorgen berammede Folkemøde. Han oplæste derefter Politidirektørens Bekjendtgjørelse om Forbudet, samt udtalte og begrundede nærmere, at denne derved havde gjort sig skyldig i et ligefremt Grundlovsbrud. Han fandt sig derfor berettiget til — uanset dette Forbud — at afholde Mødet og opfordrede alle Arbejdere, saavel Medlemmer af Foreningen som ogsaa andre Arbejdere i Kjøbenhavn og Omegn til at give Møde paa berammet Tid og Sted. Hensigten med Mødet var at forelægge og faa drøftet de ovenfor meddelte Resolutioner; hvis disse ikke kunde blive vedtagne paa Mødet imorgen, vilde de blive fremlagte til Underskrift i Foreningens Lokale og paa „Socialistens" Kontor. Idet han paany udtalte, at Mødet altsaa vilde blive afholdt, samt opfordrede Arbejderne til at møde, fortsatte han saaledes: „Han havde hørt, at Etatsraad Crone, foruden de 400 Betjente, han havde til sin Raadighed, havde faaet overladt Husarerne, 2 Batailloner Infanteri og Artilleri; om det var de 3 gamle Kanoner paa Hovedvagten „Abraham, Isak og Jacob", vidste han ikke. Med denne imponerende Styrke kunde man besætte Adgangen til Fælleden, men han gad nok se, om man vilde forhindre fredelige Borgere i et fredeligt Øjemed at samles paa Fælleden, som vel at bemærke tilhørte Kommunen ɔ: alle Byens Borgere, altsaa ogsaa Arbejderne. Man havde hidtil, saalænge man kunde, søgt at forhindre dem i at faa Tag over Hovedet til deres Forsamlinger; nu vilde man endogsaa afskjære dem fra Naturen. Mødet skulde gjennemføres, og han troede ikke engang, at Magthaverne, selv om de vilde, kunde faa Politiets slet lønnede og med streng Tjeneste plagede Betjente, som ovenikjøbet ikke havde faaet bevilget en ansøgt Lønningsforhøielse, og Soldaterne, der hovedsagelig vare udgaaede fra Arbejderstanden og

for en stor Del selv vare Arbeidere, til at skride voldsomt ind mod deres fredelige Brødre". Han tilføjede, „hvad der skal ske, hvis Forbudet bliver opretholdt, det kan jeg ikke nærmere udtale nu"; i Forbindelse hermed opfordrede han Arbejderne til Ro og Maadehold.

Efter dette Foredrag, som modtoges med stormende Jubel, tog Kredsformand Mundberg Ordet. Han beklagede, at han i en saa alvorlig Sag og et saa afgjørende Øjeblik skulde staa paa et andet Standpunkt end Borger Pio; men han maatte af sit Hjertes inderste Overbevisning opfordre og bede Arbejderne om ikke at overtræde Politidirektørens Forbud, som han erklærede for aldeles lovmæssigt. Han fortalte, at Polidirektøren havde stillet ham i Udsigt, at Mødet muligen kunde blive afholdt om en 8 Dages Tid, og lagde Forsamlingen paa Sinde at man ved at afholde Mødet imorgen trods Forbudet og de til dettes Opretteelse trufne Foranstaltninger muligen vilde fremkalde Blodsudgydelse og Kuldkastelse af de bestaaende Samfundsforhold. Han kunde ikke paa nogen Maade tilraade, at Saadant udførtes, og vilde i alt Fald fralægge sig enhver Lod og Del i et saadant Skridt. — Dette Foredrag modtoges af Forsamlingen med Uvillie, Hyssen og Udraab som „Forræder", „Frafalden."

Derefter fremtraadte Pio paany og udtalte, „at de Ytringer, som nu vare fremkomne fra Mundberg, overraskede ham maaskee mindre end man skulde tro. Bestyrelsen fastholdt ligeoverfor disse Ytringer Beslutningen om, at Mødet skulde afholdes, og han, som ikke skiftede Sind fra den ene Time til den anden, gjentog indtrængende sin Opfordring til Alle om at møde paa berammet Tid og Sted. Han nærede ingen stor Frygt for, at det imorgen skulde komme til nogen Blodsudgydelse. Mundberg kunde, hvis den Byrde, der var lagt paa hans Skuldre, som det syntes, var ham for tung, let blive befriet for den. Han maatte fastholde, at Mødet skulde afholdes, og han antog, at Magthaverne vilde betænke sig 2 ja 3 Gange paa at skride voldsomt ind, naar de saa den store Masse, der indfandt sig. Han vilde trods Mundbergs Ud-

talelser fastholde Mødets Afholdelse, og hvis ingen af Bestyrelsens Medlemmer vilde følge ham, alene bære Ansvaret for Afholdelsen. Politidirektøren kunde om 8—14 Dage finde paa nye Udflugter, og den Lov, der bestod idag, bestod ogsaa om 14 Dage. Hvad der vilde ske, hvis Myndighederne skrede ind for at forhindre Mødet, var umuligt at forudse: hvad der i saa Tilfælde skulde og burde ske, derom kan og vil jeg nu ikke udtale mig". — Geleff udtalte, „at han, endskjønt han nærmest havde heldt til Mundbergs Anskuelse, dog nu, da han saa, at det var Forsamlingens Stemning, at Folkemødet skulde afholdes, ligeledes vilde slutte sig dertil og ikke skulde være den Sidste til at møde. Han opfordrede derhos de Mødende til at afholde sig fra at holde Taler, men at overlade dette til Bestyrelsen, da utvivlsomt de, som holdt Taler, senere vilde blive satte under Tiltale". — Brix erklærede, at han i Et og Alt sluttede sig til Pio, og opfordrede derhos Arbejderne til, hvis der skulde opstaa Uro og Uorden ved Politiets Optræden, at sørge for, at der ved Arbejderne selv blev skaffet Orden tilveje. — Tilsidst stod Pio atter frem og meddelte Forsamlingen, at han nu, da Bestyrelsen havde udtalt sig, vilde afslutte Forhandlingerne, idet han derhos endnu engang anførte, at Folkemødet vilde blive afholdt som oprindelig bestemt.

Efter de af et større Antal Vidner afgivne Forklaringer kunde hele Indholdet af Pios Udtalelser paa Mødet og hans Foredrags Voldsomhed ikke efterlade nogen Tvivl om, at hans Mening var, at Folkemødet, hvis der gjordes Forhindringer fra Autoriteternes Side, skulde gjennemføres ved Magt, ligesom det under hele Mødet var tydeligt, at de Tilstedeværende opfattede hans Foredrag paa denne Maade, idet de med særlig Styrke tiljublede ham paa de Steder i hans Foredrag, hvor det kunde forstaaes, at dette var Meningen. Efter Mødet, som bevirkede, at der strax indmeldte sig 50 nye Medlemmer i Foreningen, var Stemningen i høj Grad ophidset, og der hørtes rundt om Ytringer, der gik ud paa, at man ikke skulde bryde sig om Forbudet, men desuagtet gjennemføre Mødets Afholdelse. Lige-

ledes faldt der Ytringer om, at hvis Nogen skulde blive anholdt, var det Alles Pligt at befri ham. Skjønt en stor Del af de Tilstedeværende hurtig fjernede sig efter Mødet, var der dog endnu Mange tilbage, da Pio omtrent Kl. 12 forlod Foreningen, og han fulgtes til sin Bolig paa Nørrebro af en Skare paa henved 150 Mennesker, der herved dels vilde yde ham en Hædersbevisning, dels vilde forvisse sig om, at han kom hjem i god Behold. Det Rygte havde nemlig udbredt sig, at der holdt en Droske med Politi, som havde i Sinde at anholde Pio. Undervejs stødte Geleff til Toget, men han og Pio skiltes kort efter for at gaa til Ro, uden at der — efter deres Forklaring — mellem dem var truffet nærmere Aftale om Detaillen ved Folkemødets Gjennemførelse den næste Dag. Ligesaalidt havde de droftet dette Spørgsmaal med Brix. De vare kun blevne enige om at samles tidlig næste Dag hos Brix for at forhandle om Udførelsen.

Samme Nat omtrent Kl. 3 bleve de imidlertid efter Politidirektørens Ordre anholdte og fra deres Boliger bragte til Politikammeret.

Strax efter at denne Anholdelse var iværksat, fik Xylograf Aug. A. S. Toucher, der allerede tidligere af Pio var udset til under saadanne Omstændigheder at overtage Redaktionen, Underretning om det Forefaldne, og ved hans Foranstaltning blev der nu foran i Bladet „Socialisten“ for 5te Maj, som dengang allerede var under Trykning, indrykket følgende Linier:

„Da d'Hrr. Pio, Brix og Geleff ere anholdte i Løbet af Natten, maa vi bede vore Venner om at holde sig Loven efterrettelig og ikke møde.

Aug. Toucher.“

Ligeledes sendte Kredsformand Mundberg tidlig om Morgenen den 5te Maj Bud til nogle af Sektionsformændene for med dem at drøfte, om der ikke var Anledning til at udsende en Bekjendtgjørelse til Arbejderne, hvori de anmodedes om ikke at udføre Folkemødet. Endel Sektionsformænd indfandt sig samt Aug. Toucher i Egenskab af midlertidig Redaktør

af „Socialisten." Efterat et af denne forfattet Udkast*) til den omhandlede Bekjendtgjørelse var undergaaet nogle Forandringer, blev man enig om følgende Opraab:

„Til Arbejderne.

Borgerne Pio, Brix og Geleff ere arresterede i Nat Kl. 2.

Berøvede vore valgte Førere vil ethvert Forsøg af Arbejderne paa idag at holde det berammede Folkemøde utvivlsomt kun føre til Nederlag, og vor Bøn til dem, hvis Ve og Vel er Maalet for vor Kamp, er, at de strengt afholder sig fra ethvert Brud paa den offentlige Orden, der kun kan skade Arbejderens retfærdige Sag".

Dette Opraab, der var underskrevet af forskjellige Kreds- og Sektionsformænd m. Fl., lykkedes det imidlertid ikke at faa opslaaet paa Gadehjørnerne før Kl. 3—4, medens der allerede fra Kl. 2½ var begyndt at samle sig en hurtig voxende Menneskemasse paa de til Fælleden stødende Veje. Adgangene til Fælleden vare allerede dengang bevogtede dels af en Politistyrke bestaaende af 2 Politiinspektører, 4 Politiassistenter, 28 Overbetjente og 107 Betjente dels af en Eskadron Husarer, der foreløbig tog Stilling i en Gaard ved Nørreallee. Hertil sluttede sig Kl. 3 Husarregimentets Exercerskole, der tog Stilling ved Tagens Vej. Efterhaanden havde der

---

*) Dette Udkast lød saaledes:

„Til Arbejderne.

Borgerne Pio, Brix og Geleff ere arresterede i Nat Kl. 2.
Berøvede vore valgte Førere vil ethvert Forsøg af Arbejderne paa at sætte Magt imod Magt utvivlsomt kun føre til Nederlag, Sorg og Elendighed, og vor Bøn til dem, hvis Ve og Vel er Maalet for vor Kamp, er, at de strengt afholder sig fra ethvert Brud paa den offentlige Orden, der (under de tilstedeværende Omstændigheder) kun kan skade Arbejderens retfærdige Sag.
(Kun gjennem Ro og Orden tror vi at kunne naa til Sejren)."

De i Parenthes satte Ord fandtes overstregede i det fremlagte Udkast.

imidlertid samlet sig en meget betydelig Menneskemasse — deriblandt dog et stort Antal Drenge og ganske unge Mennesker —, og denne Mængde, der fortrinsvis holdt sig paa Blegdamsvejen og ved Triangelen, søgte fra disse Punkter at trænge ind paa Fælleden. Navnlig fra Triangelen gjorde omtrent Kl. 4 en tætsluttet Flok paa flere Hundrede Mennesker Forsøg paa at bane sig Vej gjennem Ledet, som fra Triangelen fører ind til Blegdamsfælleden. Det lykkedes denne Mængde i tætsluttet Masse at trænge ca. 300 Alen ind paa Fælleden, hvorfra den ikke vilde gaa tilbage, uagtet den 3 Gange paa lovbefalet Maade blev opfordret til at skilles. Den blev derfor af Husarer med dragne Sabler adsplittet og trængt tilbage, hvilken Bevægelse maatte iværksættes under en Regn af Sten fra Blegdamsvejen og Triangelen. Paa disse Steder var der nu en aldeles tæt Menneskemasse, der skreg, haanede Politiet og Militæret og kastede med Sten, uden at nogen Advarsel om at gaa bort med det Gode frugtede. Forinden der kunde skrides ind imod denne Mængde, blev det imidlertid nødvendigt at tilbagevise et ordnet og forberedt Angreb fra en anden Side; omtrent Kl. $4^1/_2$ saaes nemlig en Skare paa flere Tusinde voxne og frakkeklædte Mennesker Arm i Arm som en Procession med bred Front bevæge sig fra Strandvejen over Østerfælled henimod Ledene mellem Øster- og Blegdamsfælleden. Denne Procession drog frem under Leveraab for de arresterede Førere Pio, Geleff og Brix og under Afsyngelsen af Socialistmarschen, hvis Omkvæd „Til Arbejdet, Liv eller Død" istemmedes med Kraft. Allerede paa Østerfælled begyndte Skaren at kaste med Sten, og da der ikke findes Sten paa denne Fælled, havde den saaledes allerede, forinden den begyndte sin Bevægelse, forsynet sig hermed. Efter at have tilbagelagt Østerfælled stormede Mængden i Løb ind i Østerallee og over denne lige imod Blegdamsfælleden, men under denne Fremtrængen blev den angreben af Politiet og Husarerne, som kastede den tilbage gjennem Østerallee til Triangelen. Under hele denne Tilbagegang blev Politiet og Husarerne tildængede med Sten.

Efterat det var lykkedes at gjennemføre denne Bevægelse, søgte Politiet med Understøttelse af Husarerne at sprænge den forsamlede Menneskemasse saaledes, at den ad forskjellige Veje maatte vende tilbage til Byen. En Del blev af en Politistyrke paa 70 Mand, som maatte bruge Stavene og dækkedes af Husarer, fra Triangelen sprængt ned imod Østerbrogade. En anden Del blev ligeledes af Politi og Militær i Forening og ved Brugen af Stavene hurtig adsplittet i modsat Retning. Det lykkedes fremdeles at faa Mængden paa Blegdamsvejen drevet ned imod St. Hans Torv, ved hvilken Lejlighed Politiet atter flere Gange maatte gjøre Brug af Stavene, og endelig blev efter et Angreb af Politiet paa St. Hans Torv Mængden splittet til alle Sider. Kl. $7^1/_2$ afmarscherede Husarerne; inden de forlod Fælleden, blev de dog endnu engang nødte til at vende sig imod Hoben, der paany kastede Sten paa dem. Omtrent samtidig vendte Politistyrken for Størstedelen tilbage til sine forskjellige Bestemmelsessteder i Byen. Af Husarerne vare ialt 74 Mand blevne ramte af tilsammen 142 Stenkast foruden af andre Gjenstande, hvormed der kastedes; 4 Husarer — blandt hvilke 1 var livsfarlig syg — maatte undergives Lægebehandling. 23 Betjente af Politistyrken bleve ramte af Stenkast eller led paa anden Maade Overlast. Efterat Folkemængden var fortrængt fra Fælleden og dennes Omgivelser, drog store Skarer ind ad Byen til, itusloq en Mængde Gadelygter og Vinduesruder og kastede med Sten ind i forskjellige Sporvogne, Drosker og Huse. Ruderne i en Politistations Lokale bleve slaaede ind og den udenfor samme hængende Signallygte slaaet itu. Paa Gammeltorv samledes større Klynger, men der gjordes ikke noget Forsøg paa at iværksætte de Trusler, der i Dagens Løb vare faldne om at storme Raadhuset og befri de fængslede Førere.

Hvad angaar det Spørgsmaal, om det var Ledernes Hensigt at gjennemføre Folkemødet med Magt, peger allerede deres ovenfor beskrevne Optræden overfor Politidirektørens Forbud med Bestemthed hen paa, at en saadan Beslutning var taget af de Domfældte, først og fremmest af Pio

og derefter under hans Paavirkning af Brix samt endelig af Geleff. Ligesom Pio strax ved Forbudets Meddelelse var aldeles bestemt paa, at Folkemødet trods dette skulde gjennemføres, saaledes hævdede han paa Bestyrelsesmødet den 4de Maj i stærke Udtryk sin Beslutning, for hvilken han strax vandt Brix, overfor den Modstand, der reistes fra Geleffs og Mundbergs Side. Imod det af Sidstnævnte fremhævede Hensyn, at et Forsøg paa at gjennemføre Mødet trods Autoriteternes Modstand vilde medføre Blodsudgydelse, stillede Pio kun den Alt overveiende Betragtning, at Mødets Gjennemførelse var et Livsspørgsmaal for Foreningen, og efterat Bestyrelsesmødet var endt med Geleffs Tiltrædelse af hans Anskuelse, udtalte han i den Artikel, som han strax udarbeidede til Indrykkelse i „Socialisten" for 5te Maj, sin Beslutning ikke at vige en Fodsbred tilbage for Magten og sin Tvivl om Politiets og Regjeringens Magt til at hævde Forbudet. I ganske den samme Aand udtalte han sig endelig paa det offentlige Møde den 4de Mai om Aftenen. Ligesom det efter en naturlig Forstaaelse af hans Udtalelser paa dette maatte antages at være hans Mening, at Folkemødet trods de Følger, der efter Mundbergs paany udtalte Anskuelse kunde befrygtes af et saadant Skridt, skulde gjennemføres, om fornødent ved Magt, saaledes gav han, skjønt den ophidsede Mængde, til hvilken han talte, tydeligt gav tilkjende, at den forstod hans Udtalelser saaledes samt erklærede sin Tilslutning til en saadan Plan, ikke nogensomhelst Antydning om, at der ikke skulde anvendes Magt overfor den Indskriden imod Mødets Afholdelse, der maatte ventes fra Øvrighedens Side. Ligeledes tiltraadte saavel Geleff som Brix den saaledes af Pio fremsatte Opfordring.

I fuldkommen Overensstemmelse med de ovenfor fremhævede Kjendsgjerninger staa de af Brix og Geleff for Retten aflagte Forklaringer. Saaledes har Brix under Forhøret afgivet den Forklaring, at Pio strax, efterat Forbudet var meddelt dem, ligeoverfor ham gjorde gjældende „at dette var ulovligt og grundlovstridigt, at man ikke behøvede at respektere det, og at han ikke vilde respektere det, men gjennemføre

Mødet ved Magtanvendelse". Han vedgaar derhos, „at det under Diskussionsmødet med Mundberg ved de af Pio udtalte Ord ikke alene blev tydelig anført, at han vilde gjennemføre Mødet med Magt, men at der aldeles ikke efter hele Sammenhængen og Situationen kunde være Tale om, at Meningen kunde være nogen anden, idet Mundberg udtrykkelig gik ud fra og fremhævede, at Magtanvendelse vilde medføre Kamp og sorgelige Følger, og at man derfor burde opgive en saadan Magtanvendelse, medens Pio saavel ved sine Ord, som han ikke erindrer bogstavelig, som ved hele den Maade, hvorpaa han imodegik Mundberg, tydelig og uden at det kunde misforstaaes, erklærede, at Mødets Afholdelse skulde gjennemføres med Magt mod de af Politiet og Militæret trufne Foranstaltninger. Han erklærede ligeud sin Tilslutning til Pio om, at Mødet skulde gjennemføres paa tidtnævnte Maade, saa at det var en klar Aftale, som ikke tillod nogen Misforstaaelse mellem Pio og ham, at det til den følgende Dag berammede, men af Øvrigheden forbudte Møde skulde af dem søges gjennemført med Magt" -- Han har fremdeles erkjendt, „at han dels har forstaaet Pios Tale i Foreningsmødet den 4de Maj om Aftenen som en Opfordring til Forsamlingen om at møde og ved Magtanvendelse mod Politiet og Militærmagten at sætte Folkemødets Afholdelse igjennem, dels ved at henholde sig til Pios Udtalelse og fremhæve, hvad han havde udtalt i sin Tale, har villet opfordre til ved Anvendelse af fysisk Magt at gjennemføre Afholdelsen af Folkemødet. Han paastaar, at der ikke mellem ham, Pio og Geleff er truffet nogen udtrykkelig Aftale i Ord om, at Folkemødets Afholdelse skulde gjennemføres med Magt, men at det var Noget, som stiltiende forstodes mellem dem, efterat Forbudet var udstedt, og de havde hørt, at Fælleden vilde blive afspærret og Folkemødets Afholdelse forhindret ved fysisk Magt fra Autoriteternes Side". Ligeledes har han forstaaet den ovenfor (S. 66—68) anførte Artikel i „Socialisten" af 5te Maj 1872 som en Udtalelse om, at man vilde gaa frem med Magt for at gjennemføre Mødet.

Geleff har vedgaaet, „at han i de Samtaler, han førte med Mundberg under deres Gang til Autoriteterne den 4de Maj, med denne var fuldstændig enig i, at den Gjennemførelse af Folkemødet, hvorpaa Pio holdt, ikke vilde kunne ske uden Angreb paa og Kamp med den offentlige Magt. Paa Bestyrelsesmødet samme Dag erklærede han sig i Begyndelsen imod Pios Anskuelse, at Mødet skulde gjennemføres med Magt, men da Pio fremtraadte med en saa stor Sikkerhed og anførte sine Grunde derfor, standsede han med sin Opposition, lod Mundberg blive afvist og erklærede derefter til Pio og Brix, at han sluttede sig til dem". I det paafølgende Foreningsmøde lod han sig efter nogen Vaklen „ved Pios klart fremsatte og varmt forsvarede Anskuelse om, at det af Øvrigheden forbudte Møde skulde gjennemføres med Magt", bevæge til at til at tiltræde dennes Opfordring. Ligeledes har han forstaaet Brix's Slutningsudtalelse som gaaende ud paa en Opfordring til Forsamlingen om ved Magtanvendelse fra Arbejdernes Side at fremtvinge Mødets Afholdelse imod de af Autoriteterne lagte Hindringer. Han erkjender, „at Artiklen i Dagbladet „Socialisten" for 5te Maj med Klarhed angiver, at det til samme Dag berammede Folkemøde skulde gjennemføres med Magt, idet han maa forstaa den saaledes, at den indeholder en tydelig Tilkjendegivelse af, at man ikke vil vige en Fodsbred tilbage for Magten eller lade sig afskrække ved Trusler, saalænge man staar paa Lovlighedens Grund og benytter de Midler, Grundloven hjemler, hvorved han i Henhold til den foregaaende Deel af Artiklen maa forstaa, benytter den af Politidirecteuren ulovligt krænkede Forsamlingsfrihed". „Han har imidlertid for sit Vedkommende haabet, at Autoriteterne, naar de saa den store Masse Arbeidere indfinde sig til Mødet, vilde af Hensyn til den forsamlede Mængde afholde sig fra at anvende Magt for at forhindre Mødet, og at dette i saa Fald vilde tillades afholdt og de Talende, nemlig Bestyrelsen, senere blive dragen til Ansvar". For det Tilfælde, at Autoriteterne ikke skulde vælge denne Vej, men iværksætte fysisk Modstand mod Mødets Afholdelse, „vilde

han have fulgt Pio i at forsøge en Gjennemførelse ved Magt, uden at han imidlertid har truffet eller kjendt nogen nærmere Forholdsregel til Udførelsen heraf, idet deres Anholdelse forhindrede alt Yderligere" *).

Derimod har Pio vedblivende fastholdt, at han ikke har havt til Hensigt at sætte Magt imod de Foranstaltninger, som maatte blive trufne fra Øvrighedens Side, men at han ved sin Fremgangsmaade kun havde for Øie at skabe en storartet Demonstration. Han har herom nærmere forklaret, „at han, da han holdt Foredraget paa det offentlige Møde den 4de Maj og skrev Artiklen for 5te Maj til Socialisten, ikke har havt til Hensigt at tilraade nogen Voldsomhed imod Autoriteterne eller nogen voldsom Gjennemførelse af Folkemødets Afholdelse, men at han kun har villet opfordre Folk til at møde og fremkalde en Agitation for derved at bevirke, at Øvrigheden overlod dem Fælleden til Afholdelsen af Folkemødet, idet han paastaar, at han, hvis Fælleden holdtes besat og afspærret, vilde selv være vendt om og have gjort Sit til, at Andre gjorde det Samme, uden fra sin Side at fremkalde Konflikter med Autoriteterne. . . . Han vilde tilveiebringe Samlingen af en stor Folkemasse til den følgende Dag, og havde han, da dette var hans Mening, ikke andet Valg, end at udtale, at Mødet vilde blive afholdt, idet det var ham personligt ligegyldigt, om Mødet blev afholdt eller ikke, naar blot Folkemassen blev sam-

*) Senere hen, efterat Sagen forlængst var bleven inkamineret for Kriminal- og Politiretten, have saavel Geleff som Brix tilbagekaldt de i Texten anførte Tilstaaelser og paastaaet, Geleff, „at han ikke har forstaaet Pios Udtalelser som en Opfordring til at anvende Magt for at gjennemføre Folkemødet eller nogensinde havt til Hensigt selv paa saadan Maade at bidrage til, at Folkemødet kunde blive afholdt — ligesom han end ikke vil indrømme tidligere at have afgivet Tilstaaelse herom — og Brix, „at han ikke har tilsigtet eller udtalt sig for at gjennemføre Folkemødet den 5te Maj ved Anvendelse af Magt". Ingen af disse Tilbagekaldelser bestyrkes imidlertid ved Nogetsomhelst.

let, og idet han for sit Vedkommende var bestemt paa ikke at anvende Magt for at faa Mødet afholdt. Det gjaldt ham saaledes kun om ved en stor Folkemængdes Tilstedekomst at fremkalde en stor Demonstration, som skulde gavne Socialismens Sag og skaffe den Tilslutning. Han antog, at han, naar han havde fremkaldt denne Demonstration ved Folkemængdens Tilstedekomst, vilde kunne beherske Bevægelsen og formaa den tilstedekomne Masse til at trække sig tilbage uden at anvende Vold imod Autoriteternes Foranstaltning ... Da Autoriteterne, efter hans Formening vare gaaede Foreningen for nær, har han villet fremkalde en Situation, som gik saa yderligt som muligt, uden at der anvendtes Vold, for derved at lade Politiet og Autoriteterne overskride deres Berettigelse og stille sig paa et ulovligt Standpunkt, hvilket vilde være blevet Tilfældet, hvis Politiet eller Militæret havde angrebet Folkemassen. Han har ikke kunnet andet end tænke sig som en Mulighed, at der vilde blive fremkaldt Konflikter paa enkelte Steder fra Folkemassens Side, trods hans Ønske, men antager han, som hidtil har kunnet dominere Foreningens Medlemmer, at han ogsaa den Dag vilde kunne bevirke, ved sin Tilstedeværelse og sine Foranstaltninger, navnlig ved at udsende Ombud, at det blev undgaaet. Det har saaledes ikke været hans Hensigt, at lede et Angreb paa den offentlige Magt for at gjennemføre Folkemødet".

En anden af ham afgiven Forklaring gaar ud paa, „at han ikke vilde lede Voldshandlinger mod den væbnede Magt og Politiet, da han forud saa, at et saadant Angreb uden Vaaben ikke kunde føre til noget gunstigt Resultat. Han bestemte sig derfor til den Udvej, at han i Foredraget den 4de Maj og i Socialistartiklen for 5te Maj vilde udtale, at Forbudet var ulovligt, at det ikke vilde blive respekteret, og at Mødet, endskjøndt det var forbudt, og trods de Foranstaltninger, der maatte blive trufne til dets Forhindring, vilde blive afholdt, idet han vilde fremkalde en Agitation og tilraade Tilhørerne og Læserne at møde til den til Folkemødet berammede Tid den 5te Maj, for derved at bevirke en saa stor Tilstrømning som

muligt til Mødestedet og derved bevirke, at Autoriteterne overlod Fælleden til Folkemødets Afholdelse, eller at de overskred deres Berettigelse og stillede sig paa et ulovligt Standpunkt, hvilket vilde være blevet Tilfældet, hvis Folkemassen blev angreben. Det var imidlertid hans Hensigt, naar han den 5te Maj indfandt sig paa Fælleden, ikke alene ikke selv at lede noget Angreb, men endog at gjøre Sit til, at ikke nogetsomhelst Angreb blev rettet paa den offentlige Magt. Han vilde saaledes, hvis Fælleden frivilligt overlodes ham, afholde Folkemødet, og hvis den offentlige Magt angreb Folket uberettiget eller, hvad der var en Mulighed, som han vilde gjøre Sit til at forhindre, Folket angreb den offentlige Magt, gjøre Alt, hvad han formaaede, til at tvinge Konflikten til at høre op, hvorhos han paa Anledning afgiver, at han aldeles ikke havde tænkt, hvad han vilde gjøre i det Tilfælde, som han ansaa usandsynligt, at det lykkedes Folkemassen at sætte sig fast paa Fælleden. Han har efter sin Anskuelse i Foredraget og i „Socialisten" og det med Forsæt undladt at opfordre til, at der skulde foretages noget Angreb mod den væbnede Magt, men han har indrettet sit Foredrag og sin Artikel saaledes, at han ikke udtrykkelig har anført, at han tilsigtede, at Folkemassen skulde indfinde sig og rolig fjerne sig, da han i saa Tilfælde ikke vilde have opnaaet, hvad han kun tilsigtede, at der indfandt sig en betydelig Folkemasse. Han indrettede det saaledes, at han, uden som anført at ville lede Voldshandlinger eller tilraade Voldsomheder ved Angreb paa den offentlige Magt, har anført, at Forbudet ikke vilde blive respekteret og at Mødet vilde blive afholdt, idet han overlod Tilhørerne og Læserne at forstaa det, som de vare oplagte til. Han antog, at han, naar han ikke tilraadede eller opfordrede til et voldsomt Angreb, kunde udtale sig som anført, uden at risikere Ansvar for at have tilraadet et voldsomt Angreb. — Det var kun paa foranførte Maade, at han ikke vilde respektere Forbudet, og vinde Tilslutning for sin Sag, og haabede han, som tidligere anført, ved sin Tilstedekomst og Stilling at kunne forhindre Angreb og bringe Konflikter til at

ophøre, uagtet der i den Tid var endel Agitation tilstede iblandt Murerne, og bemærkede han særligt, at han havde Søndag Formiddag til ligeoverfor en Del af Foreningens Medlemmer, som enten vilde komme tilstede i Lokalet eller vilde kunne samles, at træffe sine Foranstaltninger".

Efter Foreholdelse af, at saavel de to andre Bestyrere som et større Antal Vidner have forklaret, at de i hans Udtalelser paa Foreningsmødet den 4de Maj om Aftenen saa en Opfordring til overfor Øvrighedens Forbud at gjennemføre Folkemødet med Magt, og at det end ikke var muligt at forstaa hans Optræden anderledes, har Pio udsagt, „at han ikke kan Andet end indrømme, at Udtalelserne i den ommeldte Anledning have kunnet opfattes og ere blevne opfattede saaledes", samt, „at han ved at holde denne Tale har brugt for stærke Ytringer og udtalt sig uforsigtig ligeoverfor Forsamlingen." Han paastaar imidlertid samtidig, „at det, da han holdt Foredraget, ikke har været hans Tanke eller Hensigt at opfordre til at gjennemføre Mødet ved voldsomme Midler", idet han tilføjer, „at han, selv om han havde tænkt paa at tilføje, at Folkemødet, som han tidligere har anført, kun skulde udvikles til en fredelig Demonstration, hvis der blev gjort Modstand mod dets Iværksættelse, ikke vilde have fremført det, da han derved vilde have svækket for Forsamlingen det Indtryk, hans Tale forøvrigt havde gjort." — Pio har fremdeles erkjendt, at han i Bestyrelsesmødet den 4de Maj om Eftermiddagen har brugt stærke Ytringer, og at hans Artikel i „Socialisten" af 5te Maj (anført ovenfor S. 66—68) „indeholder en hel Del Fraser, som han, hvis han ikke havde skrevet Artiklen i en Fart, vilde have stillet anderledes, end han har fremsat dem"; men desuagtet fastholder han, at han ikke har villet udtale det som sin Hensigt, at Magtanvendelse skulde finde Sted, og gjør gjældende, at Geleff, Brix og Mundberg, der alle tre opfattede hans Ytringer paa Bestyrelsesmødet som en aldeles klar og utvetydig Udtalelse om Mødets Gjennemførelse ved Magt, for saa vidt have misforstaaet ham.

Ved Højesteretsdommen er det heromhandlede Spørgsmaal imidlertid afgjort derhen, at Pio saa vel som de to andre Bestyrere i Foreningsmødet den 4de Maj om Aftenen paa en tilstrækkelig tydelig Maade har givet Forsamlingen tilkjende, at det til den følgende Dag berammede Folkemøde, som de opfordrede til at afholde trods det af Politidirektøren udstedte Forbud, i fornødent Fald skulde gjennemføres ved Magt, hvorhos Pio saa vel som de to andre Bestyrere i Dommen betegnes som Anstiftere af den voldelige Modstand imod Øvrigheden, der den følgende Dag ved Nørrefælled blev vist af en samlet Mængde. Højesteret har saaledes ikke fundet at kunne tage Hensyn til Pios Foregivender om, at den Opfordring til Folkemødets Gjennemførelse ved Magt, som i Virkeligheden laa i hans Udtalelser, desuagtet har ligget udenfor hans Hensigt, samt at det var hans Agt den følgende Dag ved hans Tilstedekomst paa Fælleden at forhindre Magtanvendelse fra Mængdens Side og hans Overbevisning, at dette vilde lykkes ham.

Spørges der endelig, i hvilket Øjemed de socialistiske Ledere vilde gjennemføre Folkemødet den 5te Maj trods Øvrighedens Forbud, er det af dem alle Tre overeensstemmende forklaret, at Hensigten ikke var at benytte denne Magtudfoldelse fra Proletariatets Side til Iværksættelse af den store Omvæltning, hvorigjennem deres Endemaal, Indførelsen af den socialistisk-demokratiske Republik skulde naaes, men at Formaalet var at forebygge Murerstrikens Ophør og den Tilbagegang, som deraf kunde befrygtes for den internationale Arbejderforening, samt vise Proletariatet dets Talrighed og Magt og skaffe Foreningen forøget Tilslutning. Angaaende dette Punkt er det særligt af Brix forklaret, at Tanken kun var „at vedligeholde en fortsat Agitation og navnlig ved den at forhindre, at Murerstriken, som var bleven saa kraftig understøttet af Foreningen, udløb og derved gav Foreningen et Stød, som vilde sætte den tilbage. Da Forbudet derfor blev udstedt, forstod han fuldstændig Pios Tanke og delte den, at Folkemødet, hvis Foreningen ikke skulde lide altfor meget paa Grund af

Murerstrikens sandsynlig forestaaende Udløb, trods alle Hindringer maatte søges gjennemført. .... Han har tænkt sig dels 1) det Tilfælde, at de til Folkemødet indvarslede Arbejdere ved den tilraadede Magtanvendelse opnaaede at besætte Fælleden, og at derved Folkemødet blev gjennemført, men tillige 2) at Autoriteterne, ved at se den store Mængde, vilde trække sig tilbage og lade Førerne istandbringe Mødet, og endelig 3) at Autoriteterne satte Magt imod Arbejdernes Angreb og bleve de Sejrende. I alle 3 Tilfælde stod det ham imidlertid klart, at der ved Folkemødet vilde blive en betydelig Tilslutning til den internationale Arbejderforening".

Geleff har udsagt, „at Meningen, forsaavidt ham angaar, ikke har været nogen anden end, hvis Gjennemførelsen lykkedes paa den ene eller den anden Maade, at faa vedtaget de paa Mødet den 4de Maj foreslaaede Forhandlingspunkter. Han antog, at Mødets Gjennemførelse var ønskelig for den internationale Arbejderforening, idet det var nødvendigt for dens Tarv eller Bestaaen at modarbejde Murerstrikens sandsynligvis nær forestaaende Ophør, og dette antoges at ville ske ved Mødets Gjennemførelse, ligesom Foreningen ogsaa derved vilde vinde en betydelig Tilslutning og Betydning".

Pio har forklaret, „at han, da han saa Folkemødet forbudt og Murerstriken strande, ansaa det nødvendigt for at skaffe Foreningen den nødvendige Tilslutning, ikke at opgive en Agitation, der kunde bevirke en Imødekommen mod Arbejdernes Fordringer. Han fandt det derfor rigtigt trods Forbudet at holde paa Folkemødets Afholdelse." „Han mente, at der allerede ved at vise, at Arbejderne kunde samle en Forsamling paa mange Tusinder, var opnaaet det, at man havde vist Proletariatets Talrighed og Magt, og at derved allerede var opnaaet endel." Han havde imidlertid ogsaa tænkt sig, at Autoriteterne, naar der indfandt sig en stor Folkemasse, vilde betænke sig paa at skride voldsomt ind imod den, og at Folkemødet saaledes kunde gjennemføres ved, at Autoriteterne vege Pladsen og senere tiltalte de Skyldige. „Hvis dette indtraf, som han havde forudsat som en Mulighed, da havde Foreningen derved

erholdt den Tilslutning, som han havde hævdet som nødvendig for den, idet den paa denne Maade havde opnaaet sin Villie. Han erkjender imidlertid, at han ansaa dette Resultat, at Autoriteterne skulde trække sig tilbage, for højst problematisk."

Men om der end efter de anførte Forklaringer og de øvrige forhaandenværende Omstændigheder mangler tilstrækkelig Grund til at antage, at de Domfældte vilde have benyttet den Magt, som Samlingen af en til Voldshandlinger ophidset, talrig Mængde gav i deres Haand, til umiddelbart at iværksætte den voldelige Omvæltning, som var deres Endemaal, vil det dog af Foranstaaende være klart, at deres Optræden overfor Øvrighedens Forbud imod Folkemødets Afholdelse, ikke kan betragtes som et tilfældigt, isoleret Skridt, men staar i den nøieste Forbindelse med deres hele forudgaaende Agitationsvirksomhed. Den udgjør i Virkeligheden et Led i deres ovenfor (S. 42—58) skildrede forberedende Virksomhed til hint endelige Formaals Opnaaelse og betegner derhos et mere fremrykket Trin i denne Forberedelse. Efterat Lederne allerede længe gjennem Tale og Skrift havde indskjærpet Arbejderbefolkningen, at Proletariatet som „de Mange" havde Magt til at gjennemføre de socialistiske Formaal imod „de Faa", skulde det saaledes fremkaldte Indtryk nu yderligere bestyrkes derved, at Lederne lod Proletariatets Talrighed og Magt træde frem i Gjerning og støttede paa denne gjorde idetmindste et Forsøg paa at gjennemføre Folkemødet trods Øvrighedens Forbud. Herigjennem haabede de at skaffe Foreningen en betydelig Tilslutning og saaledes at rykke Endemaalet nærmere.

Foruden de Forbrydelser imod Statsforfatningen samt imod den offentlige Myndighed og Orden, som ere den foreliggende

Sags Hovegjenstand, og til hvilke der udelukkende er taget Hensyn i den ovenstaaende Fremstilling, omfattede Aktionen imod Pio, Geleff og Brix endnu nogle forholdsvis mindre betydelige Forbrydelser, dels for alle Tres Vedkommende Forbrydelser imod Religionen, dels særligt for Geleffs Vedkommende Bedrageri og Overtrædelse af Lov om Politiet udenfor Kjøbenhavn af 4de Februar 1871 § 7.

Hvad angaar Sigtelsen for Forbrydelser imod Religionen, have de tre Domfældte erkjendt, at de i en Nedbrydelse af Arbejdernes Agtelse for Religionen saa et til Opnaaelsen af deres Hovedformaal brugbart Middel (se ovenfor S. 44). Om deres Virksomhed i denne Retning kan derhos henvises til, hvad der ovenfor S. 47—48 og S. 51—53 er anført i saa Henseende. I den i første Instants af Kjøbenhavns Kriminal- og Politiret afsagte Dom, der for saa vidt er tiltraadt af Højesteret, bestemmes der angaaende denne Del af Aktionen, at, „da det Oplyste ikke giver Grund til at antage, at dette Middel i noget Tilfælde er blevet bragt i Anvendelse efter et foregaaende Samraad enten mellem alle Arrestanterne eller mellem 2 af dem indbyrdes, saa ville de under denne Del af Aktionen kun kunne drages til Ansvar, forsaavidt de personligen have gjort sig skyldige i Forhold, der maa blive at henføre under samme. Og da de Udladelser i Skrift eller Tale af en, navnlig for Præstestanden, forhaanende Characteer, hvoraf det maa ansees godtgjort, at de have betjent sig enkeltviis under saadanne Omstændigheder, at der kunde blive Spørgsmaal om Anvendelse af Straf, ikke findes at være af en saadan Beskaffenhed, at der er tilstrækkelig Grund til derfor at paaføre dem særligt Ansvar, vil intet saadant blive at idømme dem".

Hvad endelig angaar de særligt Geleff paasigtede Forbrydelser, udtaler Kriminal- og Politiretsdommen, der ogsaa i saa Henseende er tiltraadt af Højesteret, Følgende:

„Med Hensyn til den mod Arrestanten Geleff endvidere rettede Tiltale for Bedrageri og Overtrædelse af Lov om Politiet udenfor Kjøbenhavn af 4de Februar 1871 § 7, saa er i

førstnævnte Henseende oplyst, at han i Aaret 1867, medens han opholdt sig i Ribe, har uden Lieutenant og Godseier Fabricius' Vidende og Villie til eget Brug anvendt et for denne inkasseret Pengebeløb, der er blevet anslaaet til 30 Rd., at han i Aaret 1868 har, ved paa flere Steder her i Landet at samle Abonnenter paa et Dagblad, som han agtede at udgive, ladet sig yde Forudbetalinger for et Qvartal af endeel Personer, der tegnede sig for Bladet, uden senere, efterat han havde opgivet sin Plan, at udgive et sligt Blad, hvoraf han kun lod udgaae et Prøvenummer, at tilbagebetale disse Personer de ovenmeldte af dem oppebaarne Pengebeløb, at han har skaffet sig det til det omtalte Prøvenummer fornødne Papir paa Credit uden nogensinde at have betalt Papirets Priis, omtrent 250 Rd., at han sidstnævnte Aar har efter et længere Ophold hos Gjæstgiver Damkjær i Kolding forladt denne, uden da at betale det for hans Logis og Kost skyldige Beløb, 36 Rd., og at han som Kasserer for den internationale Arbeiderforening for Danmark intet Regnskab har ført for Aaret 1871, og da et saadant affordredes, forfærdiget et Regnskab med tildeels fingerede Udgiftsposter; men da han under nærværende Sags Gang har erstattet Lieutenant og Godseier Fabricius de ovenomhandlede 30 Rd., hvoraf efter Omstændighederne iøvrigt følger, at hans Straffeansvar i Medfør af Straffelovens § 254 bortfalder, og det ikke mod hans Benægtelse kan ansees beviist, at han som Kasserer for den nævnte Forening har besveget denne for noget Pengebeløb, eller at han i de øvrige Tilfælde har handlet i nogen svigagtig Hensigt, saa er han ikke overbeviist noget Forhold, der kan blive at tilregne ham som strafbart Bedrageri. Derimod findes han at maatte være hjemfalden til Straf efter § 7 i den fornævnte Lov af 4de Februar 1871, idet han ved egen Tilstaaelse og det iøvrigt herom Oplyste er overbeviist at have den 12te April f. A. mod det af Politimesteren i Nakskov den 11te f. M. med Hjemmel i bemeldte Lovbud udstedte og Arrestanten bekjendte Forbud i denne By holdt et offentligt Møde, hvortil Adgangen stod aaben for Alle og Enhver, efterat Mørket var indtraadt, uden at det

kan komme i Betragtning, at han vil have anseet Forbudet som ulovligt".

Endnu staar tilbage at meddele nogle Oplysninger om de Domfældtes personlige Forhold.

Louis Albert François Pio er født den 14de December 1841, blev Student i Sommeren 1859 og gik derefter paa den polytekniske Læreanstalt til 1863, da han opgav at tage Examen. Den 1ste Januar 1864 blev han antaget paa Officersaspirantskolen og blev, efter at have deltaget i Krigen 1864 som Officersaspirant, permitteret fra 19de Regiment i Slutningen af samme Aar med Tilsagn om ved senere Indkaldelse at udnævnes til Officer. Han gav sig derefter af med at informere, blev i 1867 udnævnt til Sekondlieutenant og gjorde Tjeneste som saadan i 14 Maaneder. I 1870 fik han Ansættelse som Postskriver, men tog sin Afsked i Juni 1871 for efter Anbefaling af Pastor Grüder ved katholsk Kirke at tiltræde en Huslærerplads. Allerede dengang havde han udgivet „Socialistiske Blade" og, medens han var Huslærer, skrev han alle de ledende Artikler i Ugebladet „Socialisten". I Oktober s. A. fratraadte han den nævnte Huslærerplads og har senere uafbrudt beskjæftiget sig med Socialismen. I Slutningen af 1871 erholdt han en Pengesum tilstillet, idet det samtidig i Henhold til tidligere Ytringer af ham, hvorefter han hyldede Katholicismen, henstilledes til ham at benytte den omhandlede Sum til at uddanne sig ved et katholsk Kollegium. Han rejste derefter i December 1871 til Genf, men efter den af ham selv afgivne Forklaring var Rejsens Formaal at sætte sig i Forbindelse med de derværende internationale Notabiliteter og skaffe „Socialisten" Korrespondenter. I Genf gjorde han Bekjendtskab med General Becher, som allerede ved Opstanden i Baden spillede en Rolle, med Spanierinden Putchinelli, som under Krigen i Frankrig 1870—71 førte en Troppeafdeling under Garibaldi, samt med endel Franskmænd, der

havde deltaget i Pariserkommunens Kamp. Han fik Løfte om Korrespondancer til „Socialisten", men har ikke senere benyttet sig deraf. Da hans Ophold i Genf, hvorfra han kun hjemsendte en enkelt Artikel, trak i Langdrag, skrev Brix til ham om at vende tilbage og sendte ham 100 Thaler i dette Øjemed. Paa Hjemrejsen besøgte han Liebknecht i Lejpzig; han beklagede sig for denne over den fungerende Generalsekretær for Danmark Mottershead og opnaaede herved, at denne Post overtoges af Engels. Iøvrigt har der — bortset fra, at de herværende Socialister understøttede Hasenklewers Valg i Flensborg til den tydske Rigsdag — ikke været nogen Forbindelse mellem ham eller overhovedet den danske Afdeling af Internationale og de tydske Socialister. Efter sin Hjemkomst traadte han offentlig frem som socialistisk Leder, blev i Begyndelsen af Marts 1872 kaaret til Stormester for den internationale Arbejderforening for Danmark og overtog tillige fra 1ste April s. A. Stillingen som ansvarhavende Redaktør af „Socialisten", der samtidig gik over til et Dagblad.

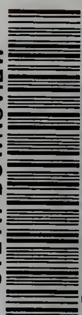
Efter sin Forklaring begyndte han allerede for omtrent 10 Aar siden at beskjæftige sig med Folkeliteraturen og udgav en Bog, betitlet „Holger Danske", som beskjæftiger sig med Messias-Ideen saaledes som den opfattes hos de lavere Folkeklasser. Derved fik han Interesse for disse Samfundsklassers Tilstand og Behandling og kom derfra over paa de socialistiske Ideer.

Brix har forklaret, at Pio er en ærgjærrig, forfængelig og voldsom Mand, som ønskede at bære sig selv frem og navnlig, efterat han var bleven Stormester, ønskede at give sig og Bevægelsen større Betydning. Efter Geleffs Udsagn har Pio stedse vist sig voldsom i sit Sprog og i sin Opfattelse. — Han betragtede sig efter sin egen Forklaring som den, der herskede i Foreningen, og anerkjendtes ogsaa af de Andre som Hovedlederen.

Povl Johansen Geleff er født den 6te Januar 1842, tog i 1864 Skolelærerexamen og var derefter Skolelærer i 2 Aar. Efter Ophøret af hans Skolelærervirksomhed arbejdede han i 1 Aar som Redaktionssekretær ved „Fyens Avis", var dernæst

i 1¼ Aar Redaktør og Udgiver af det i Ribe udgivne Blad „Heimdal", derefter Huslærer og derpaa en kort Tid Udgiver af det her i Staden udgivne Blad „Heimdal", indtil han i Sommeren 1871 pludselig kastede sig over Socialismen og traadte i Forbindelse med Pio og Brix. I Marts Maaned 1872 blev han valgt til Kasserer ved den herværende internationale Arbeiderforening, en Stilling, der dog nærmest var titulær. Som allerede tidligere omtalt var det hans Hovedvirksomhed at rejse rundt i Landet for at skaffe den socialistiske Sag Tilslutning.

Harald Frederik Valdemar Brix er født den 25de Februar 1841, var indtil 1863 Boghandlerkommis og blev da Officersaspirant, men dimitteredes ifølge Krigsministeriets Resolution af 29de Januar 1864 af Mangel paa de fornødne Anlæg for at kunne uddannes til Befalingsmand, hvorefter han deltog i Krigen 1864 som Frivillig. Efter sin Hjemkomst fra Krigen arbejdede han i nogle Aar i Krigsministeriet og var derefter atter Boghandlerkommis, indtil han i 1870 selv etablerede en Musikhandel. I Begyndelsen af 1871 gik han fallit. Derefter begyndte han en Forlags-Musikhandel, men kom allerede i Juni s. A. ind paa den socialistiske Virksomhed. Han stod anført som Redaktør paa Ugebladet „Socialisten", men det var Pio, som i Virkeligheden havde den væsentligste Andel i Bladets Indhold. I Marts 1872 valgtes han til Sekretær ved den internationale Arbejderforening. Han har selv forklaret „at han, efter at have sluttet sig til Pio og hørt Udviklingen af de socialistiske Theorier og de Goder de kunde medføre, har faaet Lyst til at virke til, at Arbejderne kom ud af den i det Hele taget usle Stilling, hvori de befandt sig, og fik en lykkeligere Tilværelse. Han antog, at dette vilde kunne ske ved de socialistiske Ideers Gjennemførelse og vilde derfor have virket i deres Tjeneste. Han nægtede imidlertid ikke, at han ved Siden af denne Interesse for Arbejderne har taget Hensyn til, at han gjennem den socialistiske Bevægelse og navnlig som en af Lederne for den indtog en mere fremtrædende Stilling og fik en større Betydning i Samfundet, samt at den med Tiden kunde bære ham højere."

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 02 08 01 017 9